

תפסיר רס"ג

יא) ואנפסדת אלארץ בין ידי אללה. ואמתלת צלמא: יב) וראהא אד' אנפסדת. באן אפסד כל בשרי. טריקה עליהא: יג) פקאל אללה לנוח. קד דני' אגל כל בשרי בין ידי' אד' אמתלת אלארץ. מן קבלהם צלמא. והאנא מהלפקם מנהא: יד) אצנע לך תאבות מן

חם ואת-יפת: ואוליד נח תלתא בנין: ית שם ית חם וית יפת: ותשחת הארץ לפני האלהים ותמלא הארץ חמס: ואתחבלת ארעא קדם יי:

ואתמליאת ארעא חטופין: וירא אלהים את-הארץ והנה

נשחתה כי-השחית כל-בשר את-דרכו על-

הארץ: וחזא יי. ית ארעא והא אתחבלת. ארי חבילו כל בסרא.

אנש אורחיה על ארעא: ס דג ויאמר אלהים לנח קח

כל-בשר בא לפני-מלאה הארץ חמס

מפניהם והנני משחיתם את-הארץ: ואמר יי לנח.

קצא דכל בסרא על לקדמי. ארי אתמליאת ארעא. חטופין מן קדם

עובדיהון בישא. והאנא מחבילהון עם ארעא: ד עשה לך

תבת עצי-גפר קנים תעשה את-התבה

— כ"י —

אנדדלמוסיא באה לעולם והורגת טובים ורעים: כי מלאה הארץ חמס. לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל: את הארץ. כמו מן הארץ, ודומה לו (שמות ט כט) פצאתי את העיר, מן העיר, (מ"א טו כג) חלה את רגליו, מן רגליו. דבר אחר את הארץ עם הארץ, שאף שלשה טפחים של-עומק המחרשה נמודו ונטשטשו: יד עשה לך תבת. הרבה ריח והצלה לפניו, ולמה הטריחו בבנין זה

(ש"א יב יט) התפלל בעד עבדיך להבא, (מלכים א ח מז) ובא והתפלל אל הבית הזה, לשון עבר, אלא שהוי"ו שבראשו הופכו להבא: יא ותשחת. לשון ערוה ועבודה זרה, כמו (דברים ד טו) פן תשחתנו, כי השחית כל בשר וגוי: ותמלא הארץ חמס. גזל: יב כי השחית כל בשר. אפילו בהמה הנה ועוף נזקקין לשאינן מינן: יג קח כל בשר. כל מקום שאתה מוצא ונות ועבודה זרה,

תפסיד רס"ג

כִּשְׁב אֱלֹשִׁמְשָׁאֵר. וְאַצְנַעְהָא
טַבְקָאֵת. וְקַפְרָהָא. מִן דְּאֵכִיל
וּמִן כִּי־אֵרֵג בְּאַלְקִפָּאֵר:
(טו) וְהָדִיא מְקַדָּאֵר מָא
תַצְנַעְהָא. תִּלְאֵת' מֵאִיד'ו
דִּרְאֵע טוֹלְהָא. וְכִמְסִין
עֵרִצָּהָא. וְתִלְאֵתִין סַמְכָהָא:
(טז) וְאַצְנַע לְהָא צִי־אָא. וְאֵלִי
דִּרְאֵע תַכְפַּלְהָא מִן אֱלַעֲלוּ.
וְצִיִּיר לְהָא בֵּאֲבָא פִי גְאֻנְבָהָא.
אַסְפָּאֵלָא. וְתִי־אֵנִיא וְתִי־אֵלֵתִיא
תַצְנַעְהָא: (יז) וְהָאֵנָא אֵתִי

וְכִפַּרְתָּ אֶתְּךָ מִבֵּית וּמִחוּץ

בְּכֹפֶר: עֶבֶיד לָךְ תִּיבְתָא דְאֵעִין
דְּקַדְרוּס. מְדוּרִין תַעְבִּיד יֵת תִּיבְתָא.

וְתַחֲפִי יֵתָהּ מְגִיו וּמִפְּרָא בְּכּוֹפְרָא:

וְזֶה אֲשֶׁר תַעֲשֶׂה אֶתְּךָ

שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אֵמָה אַרְבֵּי

הַתְּבָה חֲמֵשִׁים אֵמָה

רַחֲבָה וּשְׁלֹשִׁים אֵמָה

קוֹמְתָהּ: וְדִין. דְּתַעְבִּיד יֵתָהּ. תִּלְתָּ

מָאָה אַמִּין. אֹורְכָא דְתִיבְתָא. חֲמֵשִׁין אַמִּין פּוֹתִיָהּ. וְתִלְתִּין אַמִּין רוּמָה:

צֹהַר | תַעֲשֶׂה לַתְּבָה וְאֶל-אֵמָה תִכְלֶנָה

מִלְמַעְלָה וּפֶתַח הַתְּבָה בְּצַדָּהּ תִשִּׂים תַחֲתֵיָם

שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים תַעֲשֶׂהָ: נִיהוּר תַעְבִּיד לְתִיבְתָא. וְלֵאמָתָא

תִשְׁכַּלְלֶנָה מִלְעִילָא. וְתִרְעָה דְתִיבְתָא בְּסִטְרָה תִשׁוּי. מְדוּרִין אֲרַעֲאִין.

תַנְנִינִין וְתִלִּיתָאִין תַעֲבֹדְנָה: **וְאֵנִי הִנְנִי מֵבִיא**

— כִּשְׁב —

וְעוּד כְּדִי שְׁלָא יָרִיחַ אוֹתוֹ צְדִיק רִיחַ רָע
שְׁלִי-זִפְתָּ, אֲבָל כָּאֵן מִפְּנֵי חוֹק הַמַּיִם וּפְתָהּ
מִבַּיִת וּמִבְחוּץ: טז **צֹהַר.** יֵשׁ אוֹמְרִים חֲלוּן,
וְיֵשׁ אוֹמְרִים אֲבָן טוֹבָה הַמְאִירָה לְהֵם: וְאֵל
אֵמָה תִכְלֶנָה מִלְמַעְלָה. כְּסוּיָהּ מִשְׁפַּע
וְעוֹלָה עַד שְׁהוּא קְצַר מִלְמַעְלָה וְעוֹמֵד עַל
אֵמָה, כְּדִי שְׁיֻזְבוּ הַמַּיִם לְמִשָּׁה: **בְּצַדָּהּ**
תִשִּׂים. שְׁלָא יִפְלוּ הַגְּשָׁמִים בָּהּ: **תַחֲתֵיָם**
שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים. שְׁלֹשׁ עֲלִיּוֹת זוֹ עַל גֹּב זוֹ,
עֲלִיּוֹנִים לְאָדָם, אֲמַצְעִים לְמְדוּר לְבִהְמָה

כְּדִי שְׁיִרְאוּהוּ אֲנָשֵׁי דוּר הַמְבוּל עוֹסֵק בָּהּ
מָאָה וְעֵשְׂרִים שָׁנָה וְשׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ מַה זֹאת
לָךְ, וְהוּא אוֹמֵר לְהֵם עֲתִיד הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
לְהִבִּיא מְבוּל לְעוֹלָם, אוֹלֵי יִשׁוּבוּ: **עֵצֵי גֹפֶר.**
כִּף שָׁמוֹ. וְלָמָּה מִמִּין זֶה עַל שֵׁם גְּפְרִית,
שְׁנַגְזוּר עֲלִיהֶם לְהַמְחוֹת בּוֹ: **קַנִּים.** מְדוּרִים
מְדוּרִים לְכֹל בְּהֵמָה וְחַיָּה: **בְּכֹפֶר.** זִפְתָּ
בְּלִשׁוֹן אֲרָמִי. וּמְצִינּוּ בְתִלְמוּד כּוֹפְרָא.
בְּתִיבְתוֹ שְׁלִי-מִשָּׁה, עַל יְדֵי שְׁהִיוּ הַמַּיִם
תִשִּׂים, דִּיָּה בְחוּמֵר מִבְּפָנִים וְזִפְתָּ מִבְחוּץ.

תפסיר רס"ג

בטופאן אלמא ני"נ באלטופאן
 מא [עלי אלארץ. לאהלך כל
 בשרי. פיה רוח אלחיה. מן
 תחת אלסמא. וכל מא פי
 אלארץ יתופא: יח) ואת'בת
 עהדי מעד. ותדכיל אלי
 אל'תאבות. אנת ובניך. וזוגתך
 ונסא בניך מעד: יט) ומן כל חי.
 מן גמיע אלבשר. אזואגא מן
 אלפל. תדכילהם אלי אל
 תאבות ליחיון מעד. ד'כר ואנתי
 יכונו: כ) מן אלטאיר ד'כר

את-המבול מים על-
 הארץ לשחת כל-בשר
 אשר-בו רוח חיים מתחת
 השמים כל אשר-בארץ
 יגוע: ואנא. האנא מייתי ית טופנא
 מיא על ארעא. לחבלא כל בסרא.
 דביה רוחא דחיי. מתחות שמיא. כל
 דבארעא ימות: יח) והקמתי את-
 בריתי אתך ובאת אל-

התבה אתה ובניך ואשתך ונשי-בניך אתך:
 ואקים ית קימי עמך. ותיעול לתיבתא. את. ובנד. ואתך ונשי בנד
 עמך: יט) ומכל-החי מכל-בשר שנים מכל
 תביא אל-התבה להחית אתך זכר ונקבה
 יהיו: ומכל דחי. מכל בסרא. תרין מכולא. תעיל לתיבתא
 לקיימא עמך. דכר ונקבא יהון: כ) מהעורף למינהו

— רס"י —

תחתיים לזבל: יו) ואני הנני מביא. הנני
 מוכן להספים עם אותם שורוני ואמרו לפני
 כבר (תכליס ח ט) מה אנוש כי תזכרנו: מבול.
 שבלה את הכל. שבלבל את הכל. שהוביל
 את הכל מן הגבוה לנמוך. וזהו לשון אנקלוס
 שתרגם טופנא שהציף את הכל והביאם
 לבבל שהיא עמוקה. לקף נקראת שנער

זולק הרקדוק: יח) והקמתי את בריתי. כל אוריתא חסר בר מן חד מלא יו"ד והקימתי כתיב,
 דאם בחקתי. וחמשה כתיב כן בנביאים וכתובים, ושלשה מלא דמלא:

תפסיר רס"ג

לאצנאפה. ומן אלבהאים
 לאצנאפהא. ומן סאיר דביב
 אלארץ' לצנופה. אזואגא מן
 אלכל. ידכ'לון אליך ליחיון:
 כא) ואנת כ'ד' לך. מן כל
 טעאם יוכל. וצ'מה אליך. פיכון
 לך. ולהם מאכלא: כב) פצנע
 נוח. כגמיע מא אמרה אללה.
 כד'אך צנע: ז א) וקאל אללה
 לנוח. אדכ'ל אנת וגמיע אלך
 אלי' אלתאבות. פאני ראיתך.
 צאלחא בין ידיי פי הד'א
 אלגיל: ב) מן גמיע אלבהאים

ומן-הבהמה למינה מכל
 רמש האדמה למינהו
 שנים מכל יבאו אליך
 להחיות: מעופא לזונהי. ומן
 בעירא לזנה. מכל. רחשא דארעא
 לזונהי. תרין מפולא. ייעלון לותך
 לקימא: כ) ואתה קח-לך
 מכל-מאכל אשר יאכל
 ואספת אליך והיה לך

ולהם לאכלה: ואת סב לך. מכל מיכל דמתאכיל. ותכנוש
 לותך. ויהי לך. ולהון למיכל: כב) ויעש נח פכל אשר
 צנה אתו אלהים פן עשה: ועבד נח. פכל. דפקיד יתיה.
 יי פן עבד: (שעי) ד) ויאמר יהוה לנח בא-אתה
 וכל-ביתך אל התבה פי-אתך ראיתי צדיק
 לפני בדור הזה: ואמר יי לנח. עול את וכל אנש ביתך
 לתיבתא. ארי יתך חזיתי. זפאי קדמי בדרא הדין: ב) מכל |
 הבהמה הטהורה תקח-לך שבעה שבעה

רס"י

אחד זכר ואחד נקבה: כ מהעוף למינהו.
 אותן שדבקו במיניהם ולא השחיתו דרכם.
 ומאליהם באו וכל שהתיבה קולטתו הכניס
 בה: כב) ויעש נח. וזה בגזן התבה:
 ד) כי אותך ראיתי צדיק. ולא נאמר
 צדיק תמים. מפאן שאומרים מקצת שבחו
 של-אדם בפניו וכלו שלא בפניו:
 ז הטהורה. העתידה להיות טהורה
 לישראל. למדנו שלמד נח תורה: שבעה
 שבעה. כדי שיקריב מהם קרבן בצאתו:

תפסיר רס"ג

אלטאהרה. תאכיד' סבעה
 סבעה ד'פורה ואנאתיא. ומן
 אלבהאים. אלת' ליסת
 בטאהרה. זוגין ד'פורה
 ואנאתיא. ג) ואיצ'א מן טאיר
 אלסמא סבעה סבעה ד'פורה
 ואנאתיא. ליחיון (נ"א: ליחיא
 נסלהם) עלי' וגה אלארץ:
 ד) פאן בעד סבעה איאם.
 אנא ממטר עלי' אלארץ.
 ארבעין יומא. וארבעין
 לילה. ואמחו גמיע אלאנאם
 אלדין צנעתהם. ען וגה
 אלארץ: ה) ועמל נח.
 כגמיע מא אמרה אללה:

אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ וּמִן־הַבְּהֵמָה
 אֲשֶׁר לֹא טָהָרָה הוּא שְׁנַיִם
 אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ: מִכָּל בְּעִירָא דְכָבֵא.
 תִּסָּב לךְ. שְׁבַעַה שְׁבַעַה דְּכַר וְנוֹקְבָא. וּמִן
 בְּעִירָא. דְּלִיתוּהִי דְכִי. תְרִין דְּכַר וְנוֹקְבָא:
 גַּם מֵעוֹף הַשָּׁמַיִם שְׁבַעַה
 שְׁבַעַה זָכָר וְנִקְבָּה לְחַיִּים
 זָרַע עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ: אִף
 מֵעוֹפָא דְשָׁמַיָא. שְׁבַעַה שְׁבַעַה דְּכַר
 וְנוֹקְבָא: לְקִימָא זָרַעַא עַל אִפִּי כָל
 אֲרַעָא: דַּ כִּי לִימִים עוֹד
 שְׁבַעַה אֲנֹכִי מִמְטִיר עַל־הָאָרֶץ אַרְבַּעִים יוֹם
 וְאַרְבַּעִים לַיְלָה וּמַחִיתִי אֶת־כָּל־הַיְקוּם אֲשֶׁר
 עָשִׂיתִי מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה: אֲרִי לְזִמְן יוֹמִין עוֹד שְׁבַעַה.
 אֲנָא מַחִית מִטְרָא עַל אֲרַעָא. אַרְבַּעִין יְמִינִין. וְאַרְבַּעִין לַיְלֹון. וְאַמְחִי.
 ית כָּל יְקוּמָא דְעַבְדִּית. מֵעַל אִפִּי אֲרַעָא: דַּ וַיַּעַשׂ נֹחַ
 כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּהוּ יְהוָה: וַעֲבַד נֹחַ. כְּכֹל דְּפַקְדִּיהַּ יי:

רס"ד

בשנת שש מאות שנה לחיי נח: כי לימים
 עוד. מהו עוד. זמן אחר זמן. זה נוסף על
 מאה ועשרים שנה: ארבעים יום. כנגד
 יצירת הולד שקלקלו להטריח ליוצרים לצור
 צורת ממזרים: כ ויעש נח. זה ביאתו
 לתבה:

ג גם מעוף השמים וגי. בטוהורים הכתוב
 מדבר. וילמד סתום מן המפורש: ד כי
 לימים עוד שבעה. אלו שבעת ימי אבולו
 של־מתושלח הצדיק שהס הקדוש ברוך הוא
 על כבודו ועכב את הפרענות. צא וקשוב
 שנותיו של־מתושלח ותמצא שהם כלים

תפסיר רס"ג

(ו) וּפָאן נוח. אבן סת מאיה' סנה. חין פאן מא אלטופאן עלי אלארץ: (ז) פִּדְכִיל נוח. ובניה. וזוגתה ונסא בניה. מעה אלי אלאתאבות. מן קבל מא אלטופאן: (ח) מן אלבהאים אלטאהרה. ואלבהאים אלתי ליסת בטאהרה. ומן אלטאיר. וסאיר אלדאב עלי אלארץ: (ט) אַזּוּאגַא אַזּוּאגַא. דְּכִלוּ אלי נוח. אלי אלאתאבות ד'פור ואנאת'. כמא אמרה אללה: (י) וְלֹמַא פֶּאן בַּעַד סבעה' איאם. פֶּאן מא אלטופאן עלי אלארץ:

וְנֹחַ בֶּן־שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה
וְהַמִּבּוּל הָיָה מֵיִם עַל־
הָאָרֶץ: וְנֹחַ. בַּר שִׁית מֵאָה שָׁנָיִן.
וְטוֹפָנָא הָוָה. מֵיָא עַל אַרְעָא: וַיֵּבֵא
נֹחַ וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וּנְשֵׁי־בָנָיו
אִתּוֹ אֶל־הַתְּבֵה מִפְּנֵי מִי
הַמִּבּוּל: וְעַל נֹחַ. וּבְנוֹהֵי.
וְאִתְתִּיָּה וּנְשֵׁי בְנוֹהֵי. עִמָּיה לְתִיבְתָּא.
מִן קָדָם מִי טוֹפָנָא: מִן־הַבְּהֵמָה
הַטְּהוֹרָה וּמִן הַבְּהֵמָה

אֲשֶׁר אֵינְנָה טְהוֹרָה וּמִן־הָעוֹף וְכָל אֲשֶׁר־רִמְשׁ
עַל־הָאָדָמָה: מִן בְּעִירָא דְכִיָּא. וּמִן בְּעִירָא. דְּלִיתוּהֵי דְכִי. וּמִן
עוֹפָא. וְכָל דְּרַחֵישׁ עַל אַרְעָא: שְׁנַיִם שְׁנַיִם בָּאוּ אֶל־נֹחַ
אֶל־הַתְּבֵה זָכָר וּנְקֵבָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים
אֶת־נֹחַ: תְּרִינ תְּרִינ. עָלוּ עִם נֹחַ. לְתִיבְתָּא דְכָר וְנוֹקְבָא. כְּמָא
דְּפִקִיד יֵי יֵת נֹחַ: וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים וּמִי הַמִּבּוּל

— רס"י —

ז נח ובניו. האנשים לבד והנשים לבד, לפי שנאסרו בתשמיש המטה, מפני שהעולם היה שרוי בצער: מפני מי המבול. אף נח מקטני אמנה היה, מאמין ואינו מאמין שיבא המבול ולא נכנס לתבה עד שדקדקוהו הפנים: ט שנים שנים. בלם השוו במנון זה, מן

זלק הדקדוק: ויבא נח. השופר ביו"ד והיא מלעיל: ה וכל אשר־רמש. הטפחא בתיבת וכל, בכל התיגאן:

תפסיר רס"ג

יא) פי סנה' סת מאי' מן עמר
נות. פי אלשהר אלתאני. פי יום
סבעה' עשר מנה. פי דאלך
אליום. תשקקת עיון אלג'מר
אלעצ'אם. ורואון אלסמא
אנפתחת: יב) ואקאם אלמטר
עלי' אלארץ. ארבעין יומא.
וארבעין לילה: יג) פי דאת
דאלך אליום דכיל נות. ושם
וחם ויפת בניה. וזוגתה
ות'לאת' נסא בניה. מעהם אלי'

הִיוּ עַל-הָאָרֶץ: וְהָיָה לְזִמְנָא שְׁבַעַה
יּוֹמִין. וּמִי טוֹפְנָא. הוּוּ עַל אַרְעָא:
בְּשָׁנַת שֵׁשׁ-מֵאוֹת שָׁנָה
לְחַיֵּי-נֹחַ בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי
בְּשַׁבְעָה-עָשָׂר יוֹם לְחֹדֶשׁ
בַּיּוֹם הַזֶּה נִבְקְעוּ
כָּל-מַעֲיֵנַת תְּהוֹם רַבָּה
וְאַרְבַּת הַשָּׁמַיִם נִפְתְּחוּ:

בְּשָׁנַת שִׁית מָאָה שָׁנַיִן לְחַיֵּי נֹחַ. בִּירְחָא תַנְיָנָא. בְּשַׁבְעַת עֶסְרָא יוֹמָא
לִירְחָא. בַּיּוֹמָא הַדִּין. אַתְבּוּזְעוּ כָּל מִבּוּעֵי תְהוֹם רַבָּא. וְכוּי דְשִׁמְיָא
אַתְפְּתַחָא: יב) וַיְהִי הַגָּשֶׁם עַל-הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם
וְאַרְבָּעִים לַיְלָה: וְהָיָה מִטְרָא נְחִית עַל אַרְעָא. אַרְבָּעִין יָמִין.
וְאַרְבָּעִין לַיְלֹון: יג) בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה בָּא נֹחַ וְשֵׁם-וַחַם
וַיִּפֶת בְּנֵי-נֹחַ וְאִשְׁתֵּי נֹחַ וּשְׁלֹשֶׁת נְשֵׁי-בָנָיו
אַתֶּם אֵל-הַתְּבָה: בְּכַרְן יוֹמָא הַדִּין עַל נֹחַ. וְשֵׁם וַחַם וַיִּפֶת בְּנֵי

— רס"ג —

הפחות היו שנים: באו אל נח. מאליהן:
יא) בחדש השני. רבי אליעזר אומר זה
מרחשון, רבי יהושע אומר זה איר: נבקעו.
להוציא מימיהן: תהום רבה. מדה כנגד
מדה. הם חטאו ברבה רעת האדם (נכאש'ו ס)
ולקו בתהום רבה: יב) ויהי הגשם על
הארץ. ולהלן הוא אומר (פסוק יז) ויהי
המבול, אלא כשהורידן, הורידן ברחמים
שאם יחזרו יהיו גשמי ברכה, וכשלא חזרו

היו למבול: ארבעים יום וגוי. אין יום ראשון
מן המנין לפי שאין לילו עמו, שהרי כתיב
ביום הזה נבקעו כל מעינות, נמצאו ארבעים
יום כלים בעשרים ושמונה בכסלו, לרבי
אליעזר שהחדשים נמנין כסדרן אחד מלא
ואחד חסר, הרי שנים עשר ממרחשון
ועשרים ושמונה מכסלו: יג) בעצם היום
הזה. למדה הכתוב שהיו בני דורו אומרים
אלו אנו רואים אותו נכנס לתבה אנו שוברין

תפסיר רס"ג

אלתאבות: יד) הם וגמיע
אלוחש לאצנאפהא. וגמיע
אלבהאים לאצנאפהא. וסאיר
אלדביב. אלדאב עלי אלארץ
לאצנאפהא. כל טאיר ד'ו גנאת:
טו) ודכילו אלי נוח אלי
אלתאבות. אזואגא אזואגא
מן כל בשרי. פיה רוח אלחיות:
טז) ואלדאכלין. דכור ואנאת
מן כל בשרי דכילו. כמא
אמרה אללה. וחגב אללה דונה:

נח. ואתת נח. ותלת נשי בנוהי. עמהון
לתיבתא: **המה וכל החיה
למינה וכל הבהמה
למינה וכל הרמש הרמש
על הארץ למינהו
וכל העוף למינהו כל
צפור כל-כנף:** אינון וכל חיתא
לזנה. וכל בעירא לזנה. וכל רחשא.
דרחיש על ארעא לזנהי. וכל

עופא לזנהי. כל צפר כל דפרח: **ויבאו אל-נח
אל-התבה שנים שנים מכל הבשר אשר-בו
רוח חיים:** ועלו עם נח לתיבתא. תרין תרין מכל בסרא. דביה
רוחא דחיי: **והבאים זכר ונקבה מכל-בשר באו
כאשר צוה אתו אלהים ויסגר יהוה בעדו:
ועליא. דכר ונוקבא מכל בסרא עלו. כמא דפקיד יתיה יי. ואגין יי
במימריה עלוהי: (שלישי)** **ויהי המבול ארבעים יום**

— רס"י —

והיו הורגים בהם. ופשוטו של-מקרא סגר
כנגדו מן המים וכן כל בעד שבמקרא לשון
כנגד הוא (כראש' כ יט) בעד כל רחם, (מ"ז ז ז)
בעדך ובעד בניך, (איז' ז ז) עור בעד
עור, (תכליס ג ז) מגן בעדי, (ש"א יז יט)
התפלל בעד עבדיך, כנגד עבדיך: **ויתרם
מעל הארץ.** משקעת היתה במים אחת
עשרה אמה כספינה טעונה המשקעת

אותה והורגין אותו, אמר הקדוש ברוך הוא
אני מכניסו לעיני כלם (כ"ח) ונראה דבר מי
יקום: **יד צפור כל כנף.** דבוק הוא, צפור
של-כל מין כנף לרבות חגבים (כנף לשון
נוצה כמו (ויקרא ו יז) ושסע אותו בכנפיו
שאפלו נוצתה עולה, אף כאן צפור כל מין
מראית נוצה): **טו ויסגר ה' בעדו.** הגין עליו
שלא ישברנה, הקיף התבה דבים ואריות

תפסיר רס"ג

יז) ולמא אקאם אלטופאן. ארבעין יומא עלי אלארץ. כתר אלמא. פחמל אלמאבות. ואתפעת ען אלארץ: יח) ולמא עצים אלמא. וכתר גדא עלי אלארץ. סאת אלמאבות עלי וגה אלמא: יט) ועצים אלמא. גדא עלי אלארץ. וגטא. גמיע אלגבאל אלשאמכיה. אלתי תחת גמיע אלסמא: כ) ולמא עצים אלמא. כ'מסה' עשר ד'ראע עלי אלארץ. ותג'סת אלגבאל: כא) תופי כל בשרי דאב עלי אלארץ. מן טאיר אלי בהימה אלי וחש. וסאיר אלדביב

עַל הָאָרֶץ וַיִּרְבוּ הַמַּיִם
וַיִּשְׂאוּ אֶת־הַתֶּבֶה וַתָּרֶם
מֵעַל הָאָרֶץ: וַהֲוֶה טוֹפָאן. אַרְבַּעִין
יּוֹמִין עַל אַרְעָא. וּסְגִיאוּ מֵיָא. וּנְטְלוּ יַת
תֵּיבְתָא. וְאַתְרַמַּת מֵעַל אַרְעָא:
וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם וַיִּרְבוּ מְאֹד
עַל־הָאָרֶץ וַתִּלָּךְ הַתֶּבֶה
עַל־פְּנֵי הַמַּיִם: וַתְּקִיפוּ מֵיָא.
וּסְגִיאוּ לַחֲדָא עַל אַרְעָא. וּמִהֲלָכָא
תֵּיבְתָא עַל אַפֵּי מֵיָא: וַיִּשְׂאוּ
גְבֻרֹת מְאֹד מְאֹד עַל־
הָאָרֶץ וַיִּכְסּוּ כָּל־הַהָרִים הַגְּבוּהִים אֲשֶׁר־תַּחַת
כָּל־הַשָּׁמַיִם: וּמֵיָא. תְּקִיפוּ. לַחֲדָא לַחֲדָא עַל אַרְעָא. וְאַתְחַפִּיאוּ.
כָּל טוֹרֵיָא רְמֵיָא. דַּתְחוֹת כָּל שָׁמַיָא: כ בַּחֲמִישׁ עֶשְׂרֵה אִמָּה
מִלְמַעְלָה גְבֻרוּ הַמַּיִם וַיִּכְסּוּ הַהָרִים: חַמִּישׁ עֶסְרֵי
אִמִּין מִלְעִילָא. תְּקִיפוּ מֵיָא. וְאַתְחַפִּיאוּ טוֹרֵיָא: כ א וַיִּגְוַע
כָּל־בֶּשֶׂר | הַרְמֵשׁ עַל־הָאָרֶץ בְּעוֹף וּבַבְּהֵמָה
וּבַחַיָּה וּבְכָל־הַשָּׂרֵץ הַשָּׂרֵץ עַל־הָאָרֶץ וְכָל
הָאָדָם: וּמִית. כָּל בְּסָרָא דְרַחֲשֵׁי עַל אַרְעָא. בְּעוֹפָא וּבַבְּעִירָא

— כס"י —

מקצתה במים ומקראות שלפנינו יוכיחו: מלמעלה. למעלה שלגובה כל ההרים
יס ויגברו. מאליהן: כ חמש עשרה אמה לאחר שהשוו המים לראשי ההרים:

תפסיר רס"ג

אלדאב עלי אלארץ. וכל אלנאס: כב) כל מן נסמה רוח אלחיה פי אנפה. מן כל מן פי אלגפאף מאתו: כג) ומחא אלמא כל אלנאם אלדי עלי וגה אלארץ. מן אנסאן אלי בהימה אלי דביב ואלי טאיר אלסמא. ואמתחו מן אלארץ. ותבקא נוח פקט. ומן מעה פי אלתאבות: כד) ולמא עצים אלמא עלי אלארץ. מאיה וכ'מסין יום: ח א) ד'כר אללה נוח. וגמיע אלוחש ואלבהאים.

ובחיתא. ובכל רחשא דרחיש על ארעא. וכל אנשא: כב) כל אשר נשמת-רוח תיים באפיו מפל אשר בחרבה מתו: כל. דנשמת רוח חיינ באפוהי מפל דביבשתא מיתו: כג) וימח את כל-היקום | אשר על-פני האדמה מאדם עד-בהמה עד-רמש ועד-עוף השמים

וימתו מן-הארץ וישאר אך-נח ואשר אתו בתבה: ומחא. ית כל יקומא דעל אפי ארעא. מאנשא עד בעירא עד רחשא ועד עופא דשמיא. ואתמחיאו מן ארעא. ואשתאר ברם נח. ודעמיה בתיבתא: כד) ויגברו המים על-הארץ חמשים ומאת יום: ותקיפו מיא על ארעא. מאה וחמשיין יומין: ח א) ויזכר אלהים את-נח ואת כל-החיה

— רס"י —

כב) נשמת רוח תיים. נשימה של-רוח תיים: אשר בחרבה. ולא דגים שבים: כג) וימח. לשון ויפעל הוא ואינו לשון ויפעל והוא מגזרת ויפן ויבן. כל תבה שסופה ה"א פגון בנה, מחה, קנה, פשהוא נותן וי"ו יו"ד בראשה נקוד בחירק תחת היו"ד: אך נח.

זולק הדקדוק: כג) וימח. המ"ם רפה וכן כתב אור תורה. ובקצת דפוסים המ"ם דג"ש, והוא טעות גדול רחמנא ליצלן. עיין אור תורה ז"ל: את כל היקום אשר על-. אין כאן פסיק בין תיבת אשר לתיבת על, בכל התיגאן: וימחו. מלרע:

תפסיר רס"ג

וְאֶת־כָּל־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר
אִתּוֹ בַּתְּבָה וַיַּעֲבֹר אֱלֹהִים
רוּחַ עַל־הָאָרֶץ וַיִּשְׁבוּ

הַמַּיִם: ודכיר יי ית נח. וית כל חיתא
וית כל בעירא. דעמיה בתיבתא. ואעבר
יי רוחא על ארעא. ונחו מיא:
ב ויסכרו מעינת תהום
וארבת השמים ויכלא

אלדין מעה פי אלתאבות.
פאמר אללה ריח עלי
אלארץ. סכן בהא אלמא: ב)
ואנסדת עיון אלג'מר. ורואון
אלסמא. ואנחבס אלמטר מן
אלסמא: ג) פתראגע אלמא
עלי אלארץ. כל מא מד רגע.
ונקז אלמא בעד מאיה'
וכ'מסין יומא: ד) פאסתקרת
אלתאבות פי אלשהר
אלסאבע. פי יום סבעה עשר

הַגִּשְׁם מִן־הַשָּׁמַיִם: ואסתכרו מבועי תהומא. וכוי דשמיא.
ואתכלי מטרא מן שמיא: ג וישבו המים מעל הארץ
הלוך ושוב ויחסרו המים מקצה חמשים
ומאת יום: ותבו מיא. מעל ארעא אזלין ותיבין. וחסרו מיא.
מסוף. מאה וחמשין יומין: ד ותנח התבה בחדש

— רס"י —

שיש בהם צורך לעולם, כגון חמי טבריא
וכיוצא בהם: ויכלא. (כחלסי מ יז)
לא תכלא רחמיה, (כחלסי כג ו) לא יכלא
ממך: ג מקצה חמשים ומאת יום. התחילו
לחסור, והוא אחד בסיון. ביצד בעשרים
ושבעה בכסלו פסקו הגשמים הרי שלשה
מכסלו ועשרים ותשעה משבת הרי שלשים
ושנים, ושבת ואדר וניסן ואייר מאה ושמונה
עשר הרי מאה וחמשים: ד בחדש השביעי.
סיון והוא שביעי לכסלו שבו פסקו הגשמים:
בשבעה עשר יום. מכאן אתה למד
שהיתה התבה משקעת במים אחת עשרה

הצדיקים, ורשעתן של רשעים הופכת מדת
רחמים למדת הדין, שנאמר (כחלסי ו ט)
וירא ה' כי רבה רעת האדם וגוי ויאמר ה'
אמחה, והוא שם מדת רחמים: ויזכור
אלהים את נח וגוי. מה זכר להם לבהמות,
זכות שלא השחיתו דרכם קודם לכן ושלא
שמשו בתבה: ויעבר אלהים רוח. רוח
תנחומין והנחה עברה לפניו: על הארץ. על
עסקי הארץ: וישבו. כמו (כסתר ז ט) בשוף
חמת המלך לשון הנחת חמה: ז ויסכרו
מעינות. כשנפתחו פתיב (ז ט) כל מעינות,
וכאן אין פתיב כל לפי שנשתירו מהם אותן

תפסיר רס"ג

מנה. עליו גבאל קרדא:
 (ה) ופאן אלמא. כל מא מר
 נקזן. אלי אלשהר אלעאשר.
 ופי יום ואחד מנה. צ'הרת רוס
 אלגבאל: ו) ולמא כאן בעד
 ארבעין יומא. פתח נוח פודה
 אלתאבות אלתו צנעהא:

**הַשְּׁבִיעִי בְּשִׁבְעָה עָשָׂר יוֹם
 לַחֹדֶשׁ עַל הַרִי אֲרָרְט:
 וַנַּחַת תִּיבְתָא בִּירְחָא שְׁבִיעָאָה. בְּשִׁבְעַת
 עֶסְרָא יוֹמָא לִירְחָא. עַל טוּרֵי קַרְדּוּ:
 וְהַמַּיִם הָיוּ הַלּוֹף וְחֹסֵר
 עַד הַחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי**

**בְּעֲשִׂירֵי בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ נִרְאוּ רֵאשֵׁי הַהָרִים:
 וּמַיָּא. הוּוּ אֲזִלִּין וְחֹסְרִין. עַד יִרְחָא עֶסְרִיָּאָה. בְּעֶסְרִיָּאָה בְּחַד לִירְחָא.
 אַתְחַזִּיאוּ רֵישֵׁי טוּרֵיָּא: וַיְהִי מִקַּץ אַרְבַּעִים יוֹם
 וַיִּפְתַּח נֹחַ אֶת-חַלּוֹן הַתֵּבָה אֲשֶׁר עָשָׂה:
 וַהֲוָה. מִסּוּף אַרְבַּעִין יוֹמִין. וַפְתַּח נֹחַ. יַת פֹּתֹת תֵּיבְתָא דְעֶבֶד:**

— רס"י —

גשמים ומאָה וּחֲמִשִּׁים שְׁלֹת־גַּבְרַת הַמַּיִם עַד
 אֶחָד בְּסִינּוֹ, וְאִם אַתָּה אוֹמֵר שְׁבִיעִי לְיִרְיָדָה
 אִין זֶה סִינּוֹ וְהָעֲשִׂירִי אִי אִפְשָׁר לְמִנּוֹת אֵלָא
 לְיִרְיָדָה, שָׂאם אַתָּה אוֹמֵר לְהַפְסֵקָה וְהוּא
 אֵלּוּל, אִי אַתָּה מוֹצֵא בְּרֵאשׁוֹן בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ
 חֲרָבוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ, שְׁהָרִי מִקַּץ אַרְבַּעִים
 מִשְׁנָרְאוּ רֵאשֵׁי הַהָרִים שְׁלַח אֶת הָעוֹרֵב,
 וְעֲשָׂרִים וְאַחַד יוֹם הוֹחִיל בְּשִׁלְיָחוֹת הַיּוֹנָה,
 הָרִי שְׁשִׁים יוֹם מִשְׁנָרְאוּ רֵאשֵׁי הַהָרִים עַד
 שְׁחָרְבוּ פְּנֵי הָאֲדָמָה, וְאִם תֹּאמֵר בְּאֵלּוּל
 נִרְאוּ, נִמְצָא שְׁחָרְבוּ בְּמִרְחָשׁוֹן, וְהוּא קוֹרָא
 אוֹתוֹ רֵאשׁוֹן וְאִין זֶה אֵלָא תִּשְׁרִי, שְׁהוּא
 רֵאשׁוֹן לְבְרִיאַת עוֹלָם, וְלָרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הוּא
 נִסָּן: וּמִקַּץ אַרְבַּעִים יוֹם. מִשְׁנָרְאוּ רֵאשֵׁי
 הַהָרִים: אֶת חַלּוֹן הַתֵּבָה אֲשֶׁר עָשָׂה.
 לְצַהֵר, וְלֹא זֶה פֶּתַח הַתֵּבָה הָעֲשׂוּי לְבִיאַתָּה
 וַיִּצְאָה: זִיְצוּא וְשׁוּב. הוֹלֵךְ וּמִקִּיף סְבִיבוֹת

אֲמָה, שְׁהָרִי כְּתִיב (פְּסוּק ס) בְּעֲשִׂירֵי בְּאַחַד
 לַחֹדֶשׁ נִרְאוּ רֵאשֵׁי הַהָרִים, זֶה אָב שְׁהוּא
 עֲשִׂירִי (לְמִרְחָשׁוֹן) לְיִרְיָדַת גְּשָׁמִים וְהֵם הָיוּ
 גְּבוּהִים עַל הַהָרִים חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אֲמָה וְחֹסְרוֹ
 מִיּוֹם אֶחָד בְּסִינּוֹ עַד אֶחָד בְּאָב חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה
 אֲמָה לְשָׁשִׁים יוֹם, הָרִי אֲמָה לְאַרְבַּעַת יָמִים,
 נִמְצָא שְׁבַשְׁשָׁה עֶשֶׂר בְּסִינּוֹ לֹא חֹסְרוֹ אֵלָא
 אַרְבַּע אַמּוֹת, וַנַּחַת הַתֵּבָה לְיוֹם הַמִּחְרָת,
 לְמִדַּת שְׁהִיתָה מִשְׁקַעַת אַחַת עֶשְׂרֵה אֲמָה
 בַּמַּיִם שְׁעַל רֵאשֵׁי הַהָרִים: ס בְּעֲשִׂירֵי וְכוּ
נִרְאוּ רֵאשֵׁי הַהָרִים. זֶה אָב, שְׁהוּא עֲשִׂירִי
 לְמִרְחָשׁוֹן שְׁהִתְחִיל הַגֶּשֶׁם. וְאִם תֹּאמֵר הוּא
 אֵלּוּל וְעֲשִׂירִי לְכַסְלוֹ שְׁפִסְק הַגֶּשֶׁם, כְּשֵׁם
 שְׁאֲתָה אוֹמֵר בְּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי סִינּוֹ וְהוּא
 שְׁבִיעִי לְהַפְסֵקָה. אִי אִפְשָׁר לֹאמֵר כֵּן, עַל
 כִּרְחֹף שְׁבִיעִי אִי אַתָּה מוֹנֵה אֵלָא לְהַפְסֵקָה,
 שְׁהָרִי לֹא כָלוּ אַרְבַּעִים יוֹם שְׁלִי־יִרְיָדַת

תפסיר רס"ג

(ז) ואטלק אלג'ראב. ואקאם
 יכ'רג וירגע. אלי' אן יבס
 אלמא ען וגה אל'ארץ: (ח) ת'ם
 אטלק אלחמאמה מן ענדה.
 לונצ'ר הל כ'ף אלמא. ען וגה
 אל'ארץ: (ט) פלם תגד
 אלחמאמה מסתקרא ל'רגלהא.
 פ'רע'ת אליה אלי' אל'תאבות.
 אד' כ'אן אלמא עלי' ג'מיע וגה
 אל'ארץ. פ'מד ידה ואכ'ד'הא.
 ואדכ'להא אליה אלי'
 אל'תאבות: (י) פ'צבר סבעה'
 אי'אם אכ'ר. וע'אוד אטלקהא

וַיִּשְׁלַח אֶת־הָעֹרֵב וַיֵּצֵא
 יֵצוּא וְשׁוֹב עַד־יְבֹשֶׁת הַמַּיִם
 מֵעַל הָאָרֶץ: וַיִּשְׁלַח יְת עֹרֵבָא.
 ונפ'ק מ'פ'ק ו'ת'איב. עד דיב'ישו מ'יא מעל
 ארע'א: וַיִּשְׁלַח אֶת־הַיּוֹנָה
 מֵאֵתוֹ לִרְאוֹת הַקָּלוֹ הַמַּיִם
 מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה: וַיִּשְׁלַח יְת
 יוֹנָה מִלְּוִתִּיהָ. לְמַחֲזִי אִם קָלוֹ מֵיָא.
 מעל א'פי ארע'א: וְלֹא־מֵצְאָהּ
 הַיּוֹנָה מְנוּחַ לְכַף־רַגְלָהּ וַתָּשָׁב אֵלָיו אֶל־
 הַתֵּבָה בַּיּוֹמִים עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ וַיִּשְׁלַח יְדוֹ
 וַיִּקְחָהּ וַיָּבֵא אֹתָהּ אֵלָיו אֶל־הַתֵּבָה: וְלֹא אִשְׁבַּחַת
 יוֹנָה מְנוּחַ לְפָרְסַת רַגְלָהּ. וַתֵּבֵת לְוִתִּיהָ לְתִיבְתָא. אָרִי מֵיָא עַל אִפִּי כָל
 ארע'א. ואו'שיט י'דיה ו'נס'בה. ואע'יל י'תה. לְוִתִּיהָ לְתִיבְתָא: וַיִּחַל
 עוֹד שְׁבַעַת יָמִים אַחֲרָיִם וַיִּסֹּף שַׁלַּח אֶת־
 הַיּוֹנָה מִן־הַתֵּבָה: וַאֲוִרִיךְ עוֹד. שְׁבַעַת יוֹמִין אַחֲרָנִין. וַאֲוִסִּיף.

— רס"י —

ימים שְׁהָרִי כְתִיב וַיִּחַל עוֹד שְׁבַעַת יָמִים
 אַחֲרָיִם, מִכָּלֵל זֶה אֵתָה לְמַד שְׁאָף בְּרֵאשׁוֹנָה
 הוֹחִיל שְׁבַעַת יָמִים: וַיִּשְׁלַח. אֵין זֶה לְשׁוֹן
 שְׁלִיחוֹת אֵלָא לְשׁוֹן שְׁלוֹחַ, שְׁלִיחָה לְלֶכֶת
 לְדַרְכָּהּ, וּבָזוֹ יֵרָאָה אִם קָלוֹ הַמַּיִם שְׁאָם
 תִּמְצָא מְנוּחַ לֹא תָשׁוּב אֵלָיו: וַיִּחַל. לְשׁוֹן
 הַמְתַּנְּהוּ, וְכֵן (איוז כט כב) לִי שְׁמַעוּ וַיִּחַלּוּ.

הַתֵּבָה וְלֹא הִלֵּךְ בְּשְׁלִיחוֹתוֹ שְׁהָיָה חוֹשְׁדוֹ עַל
 בַּת זוּגוֹ, כְּמוֹ שְׁשָׁנִינוּ בְּאַגְדַּת חֵלֶק (סניכזיין קח):
 עַד יְבֹשֶׁת הַמַּיִם. פְּשׁוּטוֹ כְּמִשְׁמַעוֹ. אֲבָל
 מְדַרְשׁ אַגְדָּה מוֹכֵן הָיָה הָעֹרֵב לְשְׁלִיחוֹת
 אַחֲרַת בְּעֵצִירַת גְּשָׁמִים בְּיָמֵי אֱלִיהוּ, שְׁנֶאֱמַר
 (מלכיס א' יז ו) וְהָעֹרְבִים מִבֵּיָאִים לוֹ לָחֶם
 וּבְשׂוֹר: וַיִּשְׁלַח אֶת הַיּוֹנָה. לְסוֹף שְׁבַעַת

תפסיר רס"ג

מן אלתאבות: יא) פגאת אליה
זקת עשא. ואדיא בורקה זיתון
מקטועה פי פאהא, פעלם נוח.
אן אלמא קד כף ען אלארץ:
יב) פעבר איצא סבעה איאם
אכר. תים אטלקהא. פלם
תעאוד אלרגוע אליה איצא:
יג) ולמא פאן פי סנה אחדי
וסת מאיה. פי אליום אלאלול
מן אלשהר אלאלול. גציב

שִׁלַח יְת יוֹנָה מִן תִּיבְתָא: ^{יא} וְתָבֵא
אֵלָיו הַיּוֹנָה לְעֵת עָרֵב
וְהִנֵּה עָלָה-זֵית טָרֵף בְּפִיהָ
וַיֵּדַע נֹחַ כִּי-קָלוּ הַמַּיִם
מֵעַל הָאָרֶץ: וְאַתָּה לְוֹתִיָּה יוֹנָה
לְעֵדֶן רִמְשָׁא. וְהָא טָרֵף זֵיתָא תְּבִיר
מַחַת בְּפוּמָה. וַיֵּדַע נֹחַ. אֲרִי קָלוּ מַיָּא
מֵעַל אַרְעָא: ^{יב} וַיִּיחַל עוֹד

שְׁבַעַת יָמִים אַחֲרַיִם וַיִּשְׁלַח אֶת-הַיּוֹנָה וְלֹא-
יָסְפָה שׁוּב-אֵלָיו עוֹד: וְאֹרֶיך עוֹד. שְׁבַעַת יוֹמִין אַחֲרַיִן.
וְשִׁלַח יְת יוֹנָה. וְלֹא אוֹסִיפֵת לְמַתֵּב לְוֹתִיָּה עוֹד: ^{יג} וַיְהִי בְאַחַת
וְשֵׁשׁ-מֵאוֹת שָׁנָה בְּרֵאשׁוֹן בְּאַחַד לַחֲדָשׁ חֲרָבו
הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ וַיִּסַּר נֹחַ אֶת-מִכְסֵה הַתֵּבָה

— רס"י —

לְשׁוֹן מֵאֲמַר, אֲמַרָה יִהְיוּ מְזוֹנְתֵי מְרוֹרִין
כְּזֵית בְּיָדוֹ שֶׁל-הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְלֹא מְתוּקִין
כְּדָבֵשׁ בְּיָדֵי בֶשֶׂר וְדָם: יז וַיִּיחַל. הוּא לְשׁוֹן
וַיִּחַל, אֲלֵא שְׁוָה לְשׁוֹן וַיִּפְעַל וְזֶה לְשׁוֹן
וַיִּתְפַּעַל. וַיִּחַל וַיִּמְתֵּן, וַיִּיחַל וַיִּתְמַתֵּן:
יח בְּרֵאשׁוֹן. לְרַבֵּי אֱלִיעֶזֶר הוּא תִּשְׁרִי, וְלְרַבֵּי
יְהוֹשֻׁעַ הוּא נִיטָן: חֲרָבו. נַעֲשֶׂה כְּמִין טִיט,

וְהַרְבֵּה יֵשׁ בְּמִקְרָא: יא טָרֵף בְּפִיהָ. אוֹמַר אָנִי
שׁוֹכֵר הִיָּה לְכֹן קוֹרְאוֹ פְּעָמִים לְשׁוֹן זָכָר
וּפְעָמִים לְשׁוֹן נְקֵבָה, לְפִי שֶׁכֵּל יוֹנָה שְׁבַמְקָרָא
לְשׁוֹן נְקֵבָה, כְּמוֹ (ש"ס כ יז) כְּיוֹנִים עַל אֲפִיקֵי
מַיִם רוֹחֲצוֹת, (יחזקאל ז טו) כְּיוֹנֵי הַגְּאִיּוֹת כָּלֵם
הַמּוֹת וְכְמוֹ (סוֹטָא ז יא) כְּיוֹנָה פּוֹתֵה: טָרֵף.
חֲטָף וּמְדַרְשׁ אַגְדָּה לְשׁוֹן מְזוֹן, וְדַרְשׁוּ בְּפִיהָ,

זוֹלָק הַדְּקֻדָּק: יי וַיִּסַּר נֹחַ. כַּפְשָׁטָא אַחַת וְהִיא מְלַרַע וְכֵן הוּא בִירוּשְׁלַמִּיִם: אַת מִכְסֵה
הַתֵּבָה. כֹּל דְּסַמִּיךְ בְּשֵׁתֵי נְקוּדוֹת, וְכֹל מוֹכֵרֵת בְּשֵׁלֶשׁ (מַהר"ם):

שִׁמּוֹ הַמְּזוֹר (י) אֶת-מִכְסֵה הַתֵּבָה. מַה שְׁכַתֵּב בְּחֵלֶק הַדְּקֻדָּק כֹּל דְּסַמִּיךְ בְּשֵׁתֵי נְקוּדוֹת וְכו' כּוּנְתוֹ לְתִיבַת מִכְסֵה
מִתִּי הִיא בְּצִירֵי וּמִתִּי הִיא בְּסִגוּל.

תפסיר רס"ג

אלמא ען אלארץ. פנוע נוח
ג'טא אלתאבות. ונצ'ר. פארד'א
קד גף וגה אלארץ: יד) ופי
אלשהר אלתאני. פי אליוס
אלסאבע ואלעשרין מנה. גפת
אלארץ: טו) פכלם אללה נוח
קאלא: טז) אכרג מן
אלתאבות. אנת, וווגתך, ובניך
ונסא בניך מעד: יז) וגמיע
אלוחש אלדין מעד. מן כל
בשרי. מן אלטאיר ואלבהאים.
וגמיע אלדביב. אלדאב עלי

וַיֵּרָא וְהִנֵּה חֲרָבוֹ פָּנִי

הָאָדָמָה: וְהוּא. בְּשֵׁית מֵאָה וַחֲדָא

שָׁנִין. בְּקִדְמָאָה בְּחַד לִירְחָא. נְגוּבוֹ מִיָּא

מַעַל אַרְעָא. וְאֶעֱדֵי נַח יֵת חוֹפָאָה

דְּתִיבְתָּא. וְחִזָּא. וְהָא נְגוּבוֹ אִפִּי אַרְעָא:

וּבַחֲדָשׁ הַשְּׁנִי בְּשַׁבְּעָה

וְעֶשְׂרִים יוֹם לַחֲדָשׁ יבֹשֶׁה

הָאָרֶץ: וּבִירְחָא תַּנְיָנָא. בְּעֶסְרִין

וְשַׁבְּעָה. יוֹמִין לִירְחָא. יְבִישַׁת אַרְעָא: ס

וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל-נֹחַ לֵאמֹר: ס"ד ט"ד (רביעי) ס"ד

וּמִלִּיל יְיָ עִם נֹחַ לְמִימְרָא: ס"ד ס"ד צֵא מִן-הַתְּבֵה אֹתָהּ

וְאִשְׁתְּךָ וּבְנֶיךָ וּנְשֵׁי-בְנֶיךָ אִתְּךָ: פּוֹק מן תִּיבְתָּא. אַתָּה.

וְאִתְּךָ. וּבֶנֶךָ וּנְשֵׁי בְנֶיךָ עִמָּךְ: ס"ד כָּל-הַחַיָּה אֲשֶׁר-אִתְּךָ

מִכָּל-בֶּשֶׂר בָּעוֹף וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל-הָרֶמֶשׂ

הָרֶמֶשׂ עַל-הָאָרֶץ (כ' הוצא) הֵיִצָּא אִתְּךָ וְשָׂרְצוֹ

בְּאָרֶץ וּפְרוּ וּרְבוּ עַל-הָאָרֶץ: כָּל חַיְתָא דְּעִמָּךְ מִכָּל

בְּסָרָא. בְּעוֹפֵא וּבַבְּעִירָא. וּבְכָל רַחֲשָׂא. דְּרַחֲשֵׁי עַל אַרְעָא אִפִּיק עִמָּךְ.

— כ"י —

שְׁקֶרְמוֹ פְּנִיָּה שְׁלִמְעֵלָה: יד בְּשַׁבְּעָה
וְעֶשְׂרִים. וּירידתן בחדש השני בשבעה
עשר, אלו אחד עשר ימים שהחמה
יתרה על הלבנה, שמשפט דור המבול
שנה תמימה היה: יבֹשֶׁה. נעשה גריד
כהלכתה: טז אַתָּה וְאִשְׁתְּךָ וּנְיָ. איש

וְאִשְׁתּוֹ, כָּאֵן הַתִּיר לָהֶם תַּשְׁמִישׁ הַמָּטָה:
י הֵיִצָּא. הוֹצֵא כְּתִיב הֵיִצָּא קְרִי. הֵיִצָּא.
אָמור לָהֶם שְׁיִצְאוּ. הוֹצֵא, אִם אֵינָם רוֹצִים
לְצֵאת הוֹצִיאָם אֹתָהּ: וְשָׂרְצוּ בְּאָרֶץ.
וְלֹא בַתִּיבָה, מְגִיד שְׂאָף הַבְּהֵמָה וְהָעוֹף
נְאֻסְרוּ בַתְּשִׁמִּישׁ:

תפסיר רס"ג

אלֹאֲרֵץ. אכִּרְגֶהֶם מֵעַד. לִיתְּוֹלְדוּ פִי אֶל־אֲרֵץ. וְיִתְּמְרוּ וְיִכְתְּרוּ עֲלֵיהֶם: (יח) פְּכָרְגַּ נּוֹחַ. וּבְנֵיהֶם. וְזוּגְתָהּ וְנָסָא בְּנֵיהֶם מֵעַה: (יט) וְגָמִיעַ אֶל־וַחֲשׁ וְאֶל־בְּיָב וְאֶל־טָאִיר. וְסָאִיר אֶל־דָּאֵב עֲלֵי אֶל־אֲרֵץ. לְאֶגְנָאֶסְהֶם. כִּרְגוּ מִן אֶל־תְּאֵבּוֹת: (כ) וּבְנָא נּוֹחַ מִדְּבַחָא לֵלֵה. וְאֶכִּיד מִן בַּעֲזָא אֶל־בְּהֵמָה אֶל־טָאִיר. וְמִן בַּעֲזָא אֶל־טָאִיר אֶל־טָאִיר. וְקָרַב צְוָאֵעַד עֲלֵי אֶל־מִדְּבַח: (כא) פְּקַבֵּל אֶל־לֵה אֶל־קָרַבָּאֵן אֶל־מְרִצֵי. וְקָאֵל אֶל־לֵה מִן דִּיאֲתָה. לֹא אֶעוּד לַעַן אֶל־אֲרֵץ

וְיִתְּלֹדוּן בְּאַרְעָא. וְיִפְשׁוּן וְיִסְגוּן עַל אַרְעָא: **וַיֵּצֵא־נֹחַ וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וְנָשֵׁי־בָנָיו אִתּוֹ:** וּנְפַק נֹחַ. וּבְנוֹהֵי. וְאִתְּתִיהֵם וְנָשֵׁי בְנוֹהֵי עִמֵיהֶם: **כָּל־הַחַיָּה כָּל־הַרְמֵשׁ וְכָל־הָעוֹף כָּל־רֹמֵשׁ עַל־הָאָרֶץ לְמִשְׁפַּחְתֵיהֶם יֵצְאוּ מִן־הַתְּבָה:** כָּל חַיָּתָא. כָּל רַחֲשָׂא וְכָל עוֹפָא. כָּל דְּרַחֲשֵׁי עַל אַרְעָא. לְזִרְעֵיתְהוֹן. נְפִקוּ מִן תִּיבְתָא:

וַיִּבְנוּ נֹחַ מִזְבֵּחַ לַיהוָה וַיִּקַּח מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִכָּל הָעוֹף הַטְּהוֹר וַיַּעַל עֹלֹת בַּמִּזְבֵּחַ: וּבְנָא נֹחַ. מִדְּבַחָא קָדָם יי. וְנָסִיב. מִכָּל בְּעִירָא דְכִיָּא. וּמִכָּל עוֹפָא דְכִי. וְאֶסִיק עֲלוֹן עַל מִדְּבַחָא: **כֹּא וַיִּרַח יְהוָה אֶת־רִיחַ הַנְּיַחֵחַ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־לְבֹו לֹא אֶסְף לְקַלֵּל עוֹד אֶת־הָאָדָמָה בְּעִבּוֹר הָאָדָם כִּי יֵצֵר**

— רש"י —

יט לְמִשְׁפַּחְתֵיהֶם. קָבֵלוּ עֲלֵיהֶם עַל מִנְתַּ לְדַבֵּק בְּמִינָן: כ מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה. מִהֶם: כֹּא מִנְעָרִיו. מִנְעָרִיו כְּתִיב מִשְׁנַעֵר אָמַר לֹא צָוָה לִי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַכְנִיס לְצֵאת מִמֵּעֵי אֱמוּנוֹ נִתֵּן בּוֹ יֵצֵר הָרַע:

שְׂמֹן הַמִּזְבֵּחַ (י) וַיֵּצֵא־נֹחַ. הַטַּעַם נְטוּיָה וְלֹא טַפְחָא. וּבְתִיגָאן מִנּוּ עֶשֶׂר נְטוּיָה בְּכָל הַתֵּנָךְ וּבְמַחְבֵּרַת הַתִּיגָאן כְּתִיב שֵׁשׁ חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה מִקוֹמוֹת בְּתִיגָאן וּמִשְׁמֶשֶׁת לְאֶתְנַחָא בְּלִבָּהּ. (רש"י)

תפסיר רס"ג

איציא בסבב אלאנסאן. עלי
 אן כאטר קלב אלאנסאן. רדי
 מן צג'רה. ולא אעוד ונאדה
 קתל כל חי כמא צנעת:
 (כב) ואבדא (קרי: ואבדן)
 טול עמר אלארץ. אלזרע
 ואלחצאד. ואלקר ואלחם.
 ואלקיץ ואלכ'רף. ואלנהאר
 ואלליל לא יבטלון: ט א) ובארך
 אללה. פי נוח ופי בניה. וקאל
 להם. את'מרו וא'כ'ת'רו ועמו

לב האדם רע מנערו
 ולא-אסף עוד להבות
 את-כל-חי כאשר עשיתי:
 וקביל יי ברעוא ית קורבניה. ואמר יי
 במימריה. לא אוסיף. למלט עוד ית
 ארעא בדיל חובי אנשא. ארי. יצרא
 לבא דאנשא. ביש מזעוריה. ולא אוסיף
 עוד. לממחי ית כל דחי כמא דעבדית:
 עד כל-ימי הארץ זרע
 וקציר וקר וחם וקיץ וחרף ויום ולילה לא
 ישבתו: עוד כל יומי ארעא. זרועא. וחצ'דא. וקורא וחומא. וקיטא
 וסתוא. ויימם ולילי לא יבטלון: ט א) ויברך אלהים
 את-נח ואת-בניו ויאמר להם פרו ורבו
 ומלאו את-הארץ: ובריד יי. ית נח וית בנוהי. ואמר להון.

— רס"י —

סיון: קיץ. קיץ סיון תמוז וחצי אב. הוא
 זמן לקיטת תאנים וזמן שמניבשים אותן
 בשדות, ושמו קיץ כמו (שמואל ב טו ז)
 והלחם והקיץ לאכול הנערים: חום. הוא
 סוף ימות החמה קיץ אב ואלול וקצי
 תשרי שהעולם חם ביותר כמו ששנינו
 במסכת יומא (כט ב) שלחי קייטא קשי
 מקייטא: ויום ולילה לא ישבתו. מכלל
 ששבתו כל ימות המבול, שלא שמשו
 המולות ולא נפר בין יום ובין לילה:
 לא ישבתו. לא יפסקו כל אלה
 מלהתנהג כסדרן:

לא אסף. ולא אסף. ככל הדבר לשבועה,
 הוא שכתוב (ישעיהו נד ט) אשר נשבעתי
 מעבר מי נח, ולא מצינו בה שבועה אלא זו
 שכפל דבריו והיא שבועה, וכן דרשו חכמים
 במסכת שבועות (לו ב): כז עוד כל ימי
 הארץ וגי לא ישבתו. שש עתים הללו
 שני חדשים לכל אחד ואחד, כמו ששנינו
 קצי תשרי ומרחשון וקצי כסלו זרע, קצי
 כסלו וטבת וקצי שבט קור וכי: קור. קשה
 מחורף: חורף. עת זרע שעורים וקטניות
 החריפין להתבשל מהר. הוא קצי שבט
 ואדר וקצי ניסן: קציר. קצי ניסן ואייר וקצי

תפסיד דס"ג

אלארץ: (ב) וכיזככם וד'ערכם
יכונאן. עלי גמיע וחש
אלארץ. וטאיר אלסמא. וכל
מא ידב עלי אלארץ. וסמך
אלבחר פי אידיכם מסלמון:
(ג) וכל דביב טאהר חי. לכם
יכון מאכלא. ככ'ציר אלעשב.
אעטייתכם אלכל: (ד) ואמא
אללחם. פלא תאכלוה בדמה
פאנה נפסה: (ה) ואמא דמאכם
מן אנפסכם פאטלבהא
באלנהי. ומן יד אלחיואן

פושו וסגו ומלו ית ארעא:

וּמֹרְאֵכֶם וְחַתְּכֶם יִהְיֶה
עַל כָּל-חַיַּת הָאָרֶץ וְעַל
כָּל-עוֹף הַשָּׁמַיִם בְּכֹל
אֲשֶׁר תִּרְמַשׁ הָאָדָמָה
וּבְכֹל-דְּגֵי הַיָּם בְּיַדְכֶם
נִתְּנוּ: וְדַחַלְתְּכוֹן וְאִימַתְכוֹן תִּהְיֶה. עַל
כָּל חַיַּת אֲרֶעָא. וְעַל כָּל עוֹפֵא דְשַׁמַּיָא.
בְּכֹל דְתִרְחִישׁ אֲרֶעָא. וּבְכֹל נוּגֵי יַמָּא

בְּיַדְכֶם מִסִּירֵי: ג כָּל-רֶמֶשׂ אֲשֶׁר הוּא-חַי לָכֶם יִהְיֶה
לְאֹכְלָה בִּירְק עֵשֶׂב נִתְּתִי לָכֶם אֶת-כָּל: כָּל
רְחֵשָׁא דְהוּא חַי. לְכוֹן יִהְיֶה לְמִיכַל. בִּירְוֹק עֶסְפָּא. יִהְיֶיבִית לְכוֹן ית כּוּלָּא:
ד אֶדְ-בֶּשֶׂר בְּנִפְשׁוֹ דָּמוֹ לֹא תֹאכְלוּ: בְּרֶם בִּסְרָא.
בְּנִפְשֵׁיהָ דְמִיָּה לֹא תִיכְלוּ: ה וְאֶדְ אֶת-דְּמֵכֶם
לְנִפְשֵׁיכֶם אֶדְרֵשׁ מִיַּד כָּל-חַיָּה אֶדְרֵשְׁנוּ וּמִיַּד

— כַּסִּי —

לְאָדָם הָרֵאשׁוֹן, נִתְּתִי לָכֶם אֶת כָּל: ד בֶּשֶׂר
בְּנִפְשׁוֹ. אֶסֶר לָהֶם אֲבָר מִן הַחַי, כְּלוֹמֵר כָּל
זֶמֶן שְׁנִפְשׁוֹ בּוֹ לֹא תֹאכְלוּ הַבֶּשֶׂר: בְּנִפְשׁוֹ
דָּמוֹ. בְּעוֹד נִפְשׁוֹ בּוֹ: בֶּשֶׂר בְּנִפְשׁוֹ לֹא
תֹאכְלוּ. הָרִי אֲבָר מִן הַחַי וְאִף בְּנִפְשׁוֹ דָּמוֹ
לֹא תֹאכְלוּ. הָרִי דָם מִן הַחַי: כ וְאֶדְ אֶת
דְּמֵכֶם. אִף עַל פִּי שְׁהַתְּרַתִּי לָכֶם נְטִילַת
נְשָׁמָה בְּבִהְמָה, אֶת דְּמֵכֶם אֶדְרוֹשׁ מִהַשׁוֹפָר

ט וְחַתְּכֶם. וְאִימַתְכֶם כְּמוֹ (סו"ט ו' כ"ו) תִּרְאוּ
חַתַּת. וְאֶגְדָּה לְשׁוֹן חַיִּית שְׂכַל זֶמֶן שְׁהַתְּיַנּוֹק
בֵּן יוֹמוֹ חַי אֵין אַתְּהָ צְרִיף לְשִׁמְרוֹ מִן
הָעֵבְרִים, עוֹג מְלַף הַבֶּשֶׂן מֵת, צְרִיף לְשִׁמְרוֹ
מִן הָעֵבְרִים, שְׁנַאֲמֵר וּמֹרְאֵכֶם וְחַתְּכֶם
יִהְיֶה, אִימַתִּי יִהְיֶה מֹרְאֵכֶם עַל הַחַיִּית, כָּל
זֶמֶן שְׁאֲתֶם חַיִּים: ג לָכֶם יִהְיֶה לְאֹכְלָה.
שְׁלֵא הָרֵשִׁיתִי לְאָדָם הָרֵאשׁוֹן לְאֹכּוֹל בֶּשֶׂר
אֲלֵא יִרְק עֵשֶׂב, וְלָכֶם בִּירְק עֵשֶׂב שְׁהַפְקֵרְתִּי

זולק הורקדוק: ג לָכֶם יִהְיֶה לְאֹכְלָה. תִּיבַת לָכֶם בְּטַפְחָא בְּכֹל הַתִּיגָאן:

תפסיר רס"ג

פאטלבהא באלמנע. ומן יד סאיר אלנאס אטלבהא באלאמר. אי אנסאן קתל אכיה טאלבתה בנפסה: (ו) אן יפון סאפד' דם אנסאן. באנסאן אכיר דמה יספד'. לאן בצורת אללה מסלטה צנעה: (ז) ואנתם פאת'מרו ואכת'רו. ואסעו פי אלארץ' ואכת'רו פיהא: (ח) ת'ם קאל אללה לנוח. ולבניה מעה קאילא: (ט) האנא מת'בת עהדי מעכם. ומע

האדם מיד איש אחיו
אדרש את נפש האדם:
וברם ית דמכון לנפש תכון אתבע. מיד
כל חיתא אתבעניה. ומיד אנשא. מיד
גבר דיישוד ית דמא דאחיה. אתבע ית
נפשא דאנשא: שפך דם
האדם באדם דמו ישפך
כי בצלם אלהים עשה
את האדם: דיישוד דמא דאנשא.

בסהדין ממימר דייניא דמיה יתאשד. ארי בצלם אלהים. עבד ית
אנשא: ואתם פרו ורבו שרצו בארץ ורבו בה:

ואתון פושו וסגו. אתילדו בארעא וסגו בה: ס

ויאמר אלהים אל-נח ואל-בניו אתו
לאמר: ואמר יי לנח. ולבנוהי עמיה למימר: ואני הנני

ספר דייניא
בספר דייניא

(חמישי)

רש"י

דם עצמו: לנפשותיכם. אף החונק עצמו
אף על פי שלא יצא ממנו דם: מיד כל חיה.
לפי שקטאו דור המבול והפקרו למאכל
חיות רעות לשלוט בהן, שנאמר (סבלים מטיג)
נמשל בבהמות נדמו, לפיכך הוצרך להזהיר
עליהן את החיות: ומיד האדם. מיד
ההורג במזיד ואין עדים אני אדרוש: מיד
איש אחיו. מיד שהוא אוהב לו כאח והרגו
שוגג, אני אדרוש, אם לא יגלה ויבקש על
עונו למחל, שאף השוגג צריך בפרה, ואם
אין עדים לחיבו גלות והוא אינו נכנע.

הקדוש ברוך הוא דורש ממנו. כמו שדרשו
רבותינו וזכרונם לברכה והאלהים אנה לידו
במסקת מכות (י 3) הקדוש ברוך הוא מומנן
לפנדק אחד וכו': ובאדם דמו ישפך. אם
יש עדים המיתוהו אתם, למה, כי בצלם
אלהים וגו': עשה את האדם. זה מקרא
חסר, וצריך להיות עשה העושה את האדם,
וכן הרבה במקרא: ואתם פרו ורבו. לפי
פשוטו הראשונה לברכה, וכאן לצווי, ולפי
מדרשו להקיש מי שאינו עוסק בפריה ורביה
לשופך דמים: ט ואני הנני. מסכים אני עמך,

תפסיר רס"ג

נסלכם מן בעדכם: י) ומע גמיע נפוס אלחיואן אלדי מעכם מן טאיר אלי בהימה. וגמיע וחש אלארץ אלדי מעכם. מן גמיע אלכיארגין מן אלתאבות. לגמיע וחש אלארץ: יא) ואתבת עהדי מעכם. ולא ינקטע כל בשרי איציא מן מא אלטופאן. ולא יכון אבדא. (קרי: אבדן) טופאנא ליהלך אלארץ: יב) וקאל אללה. הדיה עלאמה אלעהד אלתי אנא

מְקִיִּים אֶת-בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְאֶת-זִרְעֲכֶם אֲחֲרֵיכֶם: וְאֲנִי הָאֲנִי מְקִיִּים. ית קימי עמכון. ועם בניכון בתריכון: וְאֵת כָּל-נֶפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם בְּעוֹף בַּבְּהֵמָה וּבְכָל-חַיַּת הָאָרֶץ אִתְּכֶם מִכָּל יֹצְאֵי הַתֶּבֶה לְכָל חַיַּת הָאָרֶץ: וְעַם כָּל נֶפְשָׁא חַיָּתָא דְעַמְכוֹן. בְּעוֹפָא בְּבַעֲרָא.

ובכל חית ארעא דעמכון. מפל נפקי תיבתא. לכל חית ארעא: **וְהִקְמֹתִי אֶת-בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְלֹא-יִכָּרֵת כָּל-בָּשָׂר עוֹד מִמִּי הַמַּבּוּל וְלֹא-יְהִיָּה עוֹד מַבּוּל לְשַׁחַת הָאָרֶץ: וְאֲקִיִּים ית קימי עמכון. ולא ישתיצי כל בשרא. עוד ממי טופנא. ולא יהי עוד. טופנא לחבלא ארעא: **וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים זֹאת אוֹת-הַבְּרִית אֲשֶׁר-אֲנִי נֹתֵן בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין כָּל-נֶפֶשׁ חַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם לְדֹרֹת עוֹלָם: וְאָמַר יי. דא את קים דאנא יהיב.****

— רש"י —

יֹצְאֵי הַתֶּבֶה. לְהַבִּיא שְׂקָצִים וְרַמְשֵׁיִם: לְכָל חַיַּת הָאָרֶץ. לְהַבִּיא הַמְּזִיקִין שְׂאֵינָן בְּכָלֵל הַחַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם, שְׂאֵין הַלּוֹכֵן עִם הַבְּרִיּוֹת: יב) וְהִקְמֹתִי. אַעֲשֶׂה קִיּוּם לְבְרִיתִי, וּמַהוּ קִיּוּמוֹ, אֵת הַקִּשְׁת כְּמוֹ שְׂמֻסִּים וְהוֹלֵךְ: יג) לְדֹרֹת עוֹלָם. נִכְתָּב חֹסֵר, שֵׁשׁ דֹּרוֹת

שְׁהִיָּה נֹחַ הוֹאֵג לְעֶסוֹק בְּפָרִיָּה וּרְבִיָּה עַד שֶׁהִבְטִיחוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁלֵא לְשַׁחַת אֵת הָעוֹלָם עוֹד, וְכֵן עָשָׂה. וּבְאַחֲרוֹנָה אָמַר לוֹ הִנְנִי מְסַפִּים לַעֲשׂוֹת קִיּוּם וְחֻזֵק בְּרִית לְהַבְטִיחַתִּי, וְאֵתֵן לָךְ אוֹת: י חַיַּת הָאָרֶץ אִתְּכֶם. הֵם הַמְּזִיקִים עִם הַבְּרִיּוֹת: מִכָּל

תפסיר רס"ג

גאעלעהא. ביני ובינכם. ובין כל
נפש חיה אלתו מעפם. לאגיאאל
אלדהר: יג) קוסי קד ת'בתהא
באלג'מאם. [י"ג קד געל'תהא
פי אלג'מאם] ותציר עלאמה'
עהד. ביני ובין אהל אלארץ:
יד) ויכון אדיא ג'ימת ג'מאמא
עלי' אלארץ. צ'הרת אלקוס
פי אלג'מאם: טו) וד'כרת עהדי.
אלדי ביני ובינכם. ובין כל נפש
חיה לכל בשרי. ולא יציר
אלמא איצ'א טופאנא. ל'הלך
כל בשרי: טז) פתציר אלקוס פי
אלג'מאם. אצ'הרהא. ד'כרא
לאמאן אלדהר מן אללה. לכל

בין מימרי וביניכון. ובין. כל נפשא
חיתא ד'עמכון. לדרי עלמא:
ג) את-קשתי נתתי בענן
והיתה לאות ברית ביני
ובין הארץ: י) ית קשתי. יהבית
בעננא. ותהי לאת קים. בין מימרי ובין
ארעא: יד) והיה בענני ענן
על-הארץ ונראתה הקשת
בענן: ויהי. בעננותי עננא על ארעא.
ותתחזי קשתא בעננא: טז) וזכרתיו
את-בריתי אשר ביני
וביניכם ובין כל-נפש חיה בכל-בשר
ולא-יהיה עוד המים למבול לשחת
כל-בשר: ודכירנא ית קימי. דבין מימרי וביניכון. ובין. כל
נפשא חיתא בכל בסרא. ולא יהי עוד מיא לטופנא. לחבלא כל
בסרא: טז) והיתה הקשת בענן וראיתה לזכר
ברית עולם בין אלהים ובין כל-נפש חיה
בכל-בשר אשר על-הארץ: ותהי קשתא בעננא.

— רס"י —

שלא הצרכו לאות לפי שצדיקים גמורים
היו כמו דורו של-חוקיהו מלך יהודה, ודורו
של-רבי שמעון בן יוחאי יד בענני ענן.
כשתעלה במחשבה לפני להביא חשך

ואבדון לעולם: טז) בין אלהים ובין כל נפש
חיה. בין מדת הדין של-מעלה וביניכם
שהיה לו לכתוב ביני ובין כל נפש חיה. אלא
זהו מדרשו כשתבא מדת הדין לקטרג

ואחזיניה. לדוכרן קים עלם. בין מימרא די. ובין כל נפשא חיתא. בכל בסרא דעל ארעא: **וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-נֹחַ זֶאת אֹת-הַבְּרִית אֲשֶׁר הִקְמֹתִי בֵּינִי וּבֵין כָּל-בֶּשֶׂר אֲשֶׁר עַל-הָאָרֶץ:** וַאֲמַר יי לנח. דא את קים דאקמימת. בין מימרי. ובין כל בסרא דעל ארעא: **פ**

וַיְהִי בְּנֵי-נֹחַ הַיְצְאִים מִן-הַתְּבֹה שֵׁם

תפסיר דס"ג
נפס חיה. פי כל בשרי אלדי עלי וגה אלארץ: יז) פקאל אללה לנות. הדיה עלאמה אלעהד אלתי ת'בתהא. ביני ובין כל בשרי אלדי עלי אלארץ: יח) וכאן בני נוח. אלכ'ארגין מן אל'תאבות. שם וחם ויפת. וכאן חם יכנא אבא כנעאן: יט) האולי אל'ת'לא'ת'יה בני נוח. ומנדם תפרק אלנאס פי אלארץ: כ) ואדי אבתדא נוח בפלאחה אלארץ. וג'רס כרמא: כא) פשרב מן אלכ'מר וסכר. ותכשף פי כ'באיה:

וְחָם וַיִּפֹּת וְחָם הוּא אָבִי כְנַעַן: וְהוּוּ בְּנֵי נֹחַ. דנפקו מן תיבתא. שם וחם ויפת. וחם. הוא אבוהי דכנען: **יט** **שְׁלֹשָׁה אֱלֹהִים בְּנֵי-נֹחַ וּמֵאֵלֶּה נִפְצָה כָּל-הָאָרֶץ:** תלתא אלין בני נח. ומאלין אתבדרו בכל ארעא: **כ** **וַיַּחַל נֹחַ אִישׁ הָאֲדָמָה וַיִּטַּע כַּרְם:** ושרי נח גבר פלח בארעא. ונצב כרמא: **כא** **וַיֵּשֶׁת מִן-הַיַּיִן וַיִּשְׁכַּר וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אֹהֲלָה:**

— רש"י —

כ ויחל. עשה עצמו חלין. שהיה לו לעסוק תחלה בנטיעה אחרת: **איש האדמה.** אדוני האדמה, כמו (כס ב ג) **איש נעמי: ויטע כרם.** כשנכנס לתבה הכניס עמו ומורות ויחורי תאנים: **כא ויתגל.** לשון ויתפעל: **אהלו.** אהלה פתיב רמו לעשרת שבטים שנקראו על שם שומרון שנקראת אהלה, שגלו על עסקי היין, שנאמר השתים

עליכם (לחייב אתכם) אני רואה את האות ונזכר: **זאת אות הברית.** הראהו הקשת ואמר לו הרי האות שאמרתי: **יח וחם הוא אבי כנען.** למה הצרף לומר כאן, לפי שהפרשה עסוקה ובאה בשכרותו של-נח שקלקל בה חם, ועל ידו נתקלל כנען ועדיין לא כתב תולדות חם, ולא ידענו שכנען בנו, לפיכך הצרף לומר כאן וחם הוא אבי כנען:

תפסיר רס"ג

כב) פראי חם אבא פנעאן. סוה' אביה. פאכ'בר אכ'ייה באלסוק: כג) פאכ'ד' שם ויפת תיזבא. וגעלא עלי מנפ'ייהמא. ומציא מסתדברין. וג'טיא סוה' אביהמא. ווגוה'מא מסתדברה. וסוה' אביהמא לם יריא: כד) ולמא אפאק נוח מן ספרה. עלם מא צנע ביה אבנה אלאצ'ג'ר: כה) פקאל מלעון אבא פנעאן. עבדא מסתעבדא

ושתי מן חמרא ורוי. ואתגלי בגו
משכניה: כב וירא חם אבי
כנען את ערות אביו ויגד
לשני-אחיו בחוץ: וחזא. חם
אבוהי דכנען. ית עריתא דאבוהי. וחוי
לתרין אחוהי בשוקא: כג ויקח שם
ויפת את-השמלה ויש'מו
על-שכם שניהם וילכו
אחרנית ויכסו את ערות
אביהם ופניהם אחרנית וערות אביהם לא

ראו: ונסיב שם ויפת ית פסותא. ושו'או על כתף תרויהון. ואזלו
מחזרין. וכסיאו. ית עריתא דאבוהון. ואפיהון מחזרין. ועריתא
דאבוהון לא חזו: כד וייקץ נח מיינו וידע את
אשר-עשה לו בנו הקטן: ואתער נח מחמריה. וידע. ית
דעבד ליה בריה זעירא: כה ויאמר ארור כנען עבד

•————— כ"י —————•

קבר. וחס שבזה את אביו נאמר בורעו
(ישטיכ כ ז) בן זנהג מלך אשור את שבי
מצרים ואת גלות בוש נערים וזקנים ערום
ויחף וחסופי שת וגוי: ופניהם אחרנית.
למה נאמר פעם שגיה, מלמד שבשקרבו
אצלו והצרכו להפך עצמם לכסותו, הפכו
פניהם אחרנית: כד בנו הקטן. הפסול
והבוזי, כמו (ימיי מט טו) הנה קטן נתתיך
בגוים בזוי באדם: כה ארור כנען. אתה

במזרקי זין (עמוס ו ו): כב וירא חם אבי
כנען. יש מרבותינו אומרים כנען ראה
והגיד לאביו לקף הזכר על הדבר ונתקלל:
וירא את ערות אביו. יש אומרים סרסו
ויש אומרים רבעו: כג ויקח שם ויפת. אין
כתיב כאן ויקחו אלא ויקח, למד על שם
שנתאמן במצוה יותר מיפת, לקף זכו בניו
לטלית של-ציצית, ויפת זכה לקבורה לבניו.
שנאמר (יחזקאל לט יא) אתן לגוג מקום שם

תפסיר רס"ג

יִכּוֹן לְאַכְזוֹתָהּ: (כו) ת'ם קאל. תַּבְּאֲרֵךְ אֱלֹהֵי אֱלֹהֵי שֵׁם. וְיִכּוֹן אָבִי כְנַעַן עֲבָדָא לָהּ: (כז) יחסין אלהה ל'פת, ויסקן פי אכ'ביה' שם. ויכון אבא כנעאן עבדא להם: (כח) ועאש נוח בעד אלטופאן. ת'לאת' מאיה וכ'מסין סנה: (כט) פצאר גמיע עמרה. תסע מאיה וכ'מסין

עֲבָדִים יִהְיֶה לְאֶחָיו: וְאָמַר לֵיט כְּנַעַן: עֶבֶד פְּלַח יְהִי לְאֶחָיו: כו וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי שֵׁם וַיְהִי כְנַעַן עֶבֶד לְמוֹ: וְאָמַר. בְּרִיךְ יי אֱלֹהֵיהֶם דְּשֵׁם. וַיְהִי כְנַעַן עֲבָדָא לְהוֹן: כז יִפְתָּ אֱלֹהִים לְיִפְתָּ וַיִּשְׁכַּן בְּאֶהְלֵי-שֵׁם

וַיְהִי כְנַעַן עֶבֶד לְמוֹ: יִפְתִּי יי לְיִפְתָּ. וַיִּשְׂרִי שְׂכִינְתִּיהָ בְּמִשְׁכְּנֵי שֵׁם. וַיְהִי כְנַעַן עֲבָדָא לְהוֹן: כח וַיְחִי-נָח אַחֵר הַמַּבּוּל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וְחֲמִשִּׁים שָׁנָה: וַיְחִי נָח בְּתָר טוֹפְנָא. תְּלַת מֵאָה וְחֲמִשִּׁין שָׁנָיִן: כט וַיְהִי כָל-יְמֵי-נָח תְּשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה וְחֲמִשִּׁים שָׁנָה וַיָּמָת: וַהּוּוּ כָל

— רס"י —

גְּרַמְתָּ לִי שְׂלֵא אוֹלִיד בֵּן רְבִיעֵי אַחֵר לְשִׁמְשׁוֹן, אַרְוֵר בְּנֵךְ רְבִיעֵי לְהִיּוֹת מְשֻׁמֵּשׁ אֶת וְרַעַם שְׂלֵ-אלו הגדולים, שֶׁהִטְל עֲלֵיהֶם טוֹרַח עֲבוֹדָתִי מֵעַתָּה. וְמָה רָאָה חֵם שְׂסָרְסוֹ, אָמַר לָהֶם לְאֶחָיו אָדָם הָרֵאשׁוֹן שְׁנֵי בָנִים הָיוּ לוֹ, וְהָרֵג זֶה אֶת זֶה בְּשִׁבִיל יִרְשֵׁת הָעוֹלָם וְאָבִינוּ יֵשׁ לוֹ שְׁלֹשָׁה בָנִים וְעוֹדְנוּ מִבְּקֶשׁ בֵּן רְבִיעֵי: כו בְּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי שֵׁם. שְׁעֵתִיד לְשִׁמּוֹר הַבְּטָחָתוֹ לְזָרְעוֹ לְתַת לָהֶם אֶת אֶרֶץ

כְּנַעַן: וַיְהִי כְנַעַן עֶבֶד לְמוֹ. לְמַס עוֹבֵד: כז יִפְתָּ אֱלֹהִים לְיִפְתָּ. מְתוֹרְגָם יִפְתִּי, יְרַחֵב: וַיִּשְׁכּוֹן בְּאֶהְלֵי שֵׁם. יִשְׂרָה שְׂכִינְתוֹ בְּיִשְׂרָאֵל. וּמְדַרְשׁ חֲכָמִים אָף עַל פִּי שְׂיִפְתָּ אֱלֹהִים לְיִפְתָּ, שְׁבָנָה כְּרֵשׁ שְׁהִיָּה מִבְּנֵי יִפְתָּ בֵּית שְׁנֵי, לֹא שְׂרָתָהּ בּוֹ שְׂכִינָה. וְהִיכֵן שְׂרָתָהּ, בְּמִקְדָּשׁ רֵאשׁוֹן שְׁבָנָה שְׁלֵמָה שְׁהִיָּה מִבְּנֵי שֵׁם: וַיְהִי כְנַעַן עֶבֶד לְמוֹ. אָף מְשִׁינְלוֹ בְּנֵי שֵׁם, יִמְכְּרוּ לָהֶם עֲבָדִים מִבְּנֵי כְנַעַן:

זֶלֶק הַדְּקָדוּק: כז אֱלֹהֵי שֵׁם. שֵׁשׁ בְּטַעַם מִלְעִיל (מהר"ם): כט וַיְהִי כָל יְמֵי נָח. כֹּתֵב מִהַר"ב מִסְתַּבְּרָא דְהוּא וַיְהִי דַאֲיִנוֹן ג' ס' חל"ן ופליג ביה ולא ידעינן מה הוא קושטא אי האי אי האי. עכ"ל. וְתִימָה עֲלֵיו אֵיךְ נִסְתַּפֵּק הֵיכֵן הָאִמְתָּ. וְהִנֵּה מִחֲבַרְת רַבִּינוּ סַעְדִּיָּה גַאֲוֹן ז"ל לִפְנֵינוּ וְשִׁירוֹ זִמְרֵנוּ. כִּי מִמְּנוּ תּוֹצְאוֹת חַיִּים. פְּנִי"ו יִרְצוֹ דְלִים. בְּמִנִּין בְּמִסְפָּר. וְאִם מִהַר"ם לִוְנִזְאֲנוּ הַכְרִיעַ בְּהִיפֵךְ, לֹא סִימּוֹ קְמִיָּה הָאִי מִסְרֵתָא דְרַבִּינוּ סַעְדִּיָּה גַאֲוֹן ז"ל דְּדַבְּרֵנוּ דְּבְרֵי קַבְלָה. מַה גַּם

תפסיר רס"ג

יומי נח. תשע מאה וחמשים שנים. ומית:

פ חמשים בספרי תימן **וְאֵלֶּה**

תּוֹלְדֹת בְּנֵי-נֹחַ שֵׁם חָם

וַיִּפֹּת וַיֵּלְדוּ לָהֶם בָּנִים

אַחַר הַמַּבּוּל: וְאֵלֵּין תּוֹלְדֹת בְּנֵי

נֹחַ. שֵׁם חָם וַיִּפֹּת. וְאֵתֵּילְדוּ לְהוֹן. בְּנֵין

בְּתֵר טוֹפְנָא: בְּנֵי יִפֹּת גָּמֵר

וּמְגוֹג וּמְדֵי וַיּוֹן וְתַבֵּל

וּמִשָּׁךְ וְתִירָס: בְּנֵי יִפֹּת. גָּמֵר וּמְגוֹג. וּמְדֵי וַיּוֹן וְתוֹבֵל. וּמִשָּׁךְ

וְתִירָס: וּבְנֵי גָמֵר אֲשַׁכְנֹן וְרִיפֹת וְתוֹגְרָמָה: וּבְנֵי

גָּמֵר. אֲשַׁכְנֹן וְרִיפֹת וְתוֹגְרָמָה: וּבְנֵי יוֹן אֵלִישָׁה

וְתַרְשִׁישׁ כְּתִים וְדֹדָנִים: וּבְנֵי יוֹן אֵלִישָׁה וְתַרְשִׁישׁ. כְּתִים

וְדֹדָנִים: מֵאֵלֶּה נִפְרְדוּ אֵין הַגּוֹיִם בְּאֶרְצֹתָם

אִישׁ לְלִשְׁנֹו לְמִשְׁפַּחַתָּם בְּגוֹיָהֶם: מֵאֵלֵּין. אֵתִפְרָשוּ.

נְגוֹת עַמְמֵיָא בְּאֶרְעֵתְהוֹן. גָּבֵר לְלִישְׁנֵיהָ. לְזַרְעֵיתְהוֹן בְּעַמְמֵיהוֹן:

— כַּסִּי —

3 וְתִירָס. זוֹ פֶּרֶס:

זֶלֶק הַלְקָדוּק: דַּעִינִךְ לְנוֹכַח יְבִיטוּ כַּמָּה רְבוּתָא שְׁמַבִּיא הַרִ"ם דְּכוּלְהוּ פַּה אַחַד יַעֲדוֹן יַגִּידוֹן דַּהֲאִי דְנַח וַיְהִיו בּוֹי"ו. וְכַבֵּר רֵאִיתִי פֶסֶק אַרוּךְ עַל זֶה שְׁנַכְתַּב מִמַּהֲר"ר שְׁלוֹם צַבְטָאנִי נ"ע בְּכַתִּיבַת תְּלַמִּידוֹ מַהֲר"ר צַאֲלַח זְלַח"ה בְּחַתִּימָה כַּמָּה זְקֵנִים ת"ח, וְעִיקַר יְסוּדָם שְׁבָנוּ עָלָיו הַכְרַעְתָּם הוּא הַמְנִיִן שְׁמַנְתָּה הַמוֹסְרָה וּוִי"ן שְׁבַכְל הַתּוֹרָה. וְשֵׁם הַעֵידוֹ שְׁעַמְדוֹ לְמַנִּין וּוִי"ן שְׁבַתּוֹרָה וְאֲשַׁכְחוּ וִי"ו זֶה בְּכַלֵּל הַמְנִיִן וְהַכּוֹ עַל קִדְקֵד מִי שְׁכַבֵּר רִצָּה לְהַגִּיהַ וְלַמְחֹק הַוִּי"ו. וּמַסִּימֵי שֵׁם וּמַסּוֹרַת סִיג לְתוֹרָה וּס"ת שְׁנַמְצָא חֶסֶד וִי"ו זֶה הָרִי הוּא פְּסוּל כַּחֲמוֹשׁ בְּעַלְמָא. וְהַכְרַעְתָּם תְּכַרִּיעַ שְׁהֶם דְּבַרִי קַבְלָה וּמִינָה לֹא תִזּוּן. וְצוּפָה עֵתִידוֹת נִגְלָה לְפָנָיו שְׁעֵתִידִין לְאַתְפְּלוּגִי בַּהֲאִי תִיבְתָא וְנַתַן כְּלָב יוֹעֲצִים וְחַכְמֵי חַרְשִׁים לְסַפּוֹר אוֹתִיוֹת הַתּוֹרָה לְהִיוֹת הָאֵמֶת נַהֲדַר"ת:

תפסיר רס"ג

כל פריק ללג'תה. לעשאיריהם
ואממיהם: ו) ובני חם. אלהבשה
ומצר ותפת וכנעאן: ז) ובני
פוש. סבא וזוילה. וזגאודה
ואלקאקו ואלד'מס. ובני רעמה
אלסנד ואלה'נד: ח) וכוש אולד
נמרוד. הו אבתדי. אן יפון
גבאר פא אל'ארץ: ט) הו כאן
גבאר מכו'פא בין ידי אללה.
ולד'אלד יקאל. פנמרוד. גבאר
מכו'וף בין ידי אללה: י) פכאן
אול ממל'תה באבל. ואלפרס
ואלפרך ואלכופה. פי בלד
אלשינור: יא) מן ד'אלד
אלבלד כ'רג אשור ובנא נינוה.

וּבְנֵי חָם פּוּשׁ וּמְצָרִים
וּפּוּט וּכְנַעַן: וּבְנֵי חָם פּוּשׁ וּמְצָרִים
וּפּוּט וּכְנַעַן: ז' וּבְנֵי כּוּשׁ סְבָא
וְחַוִּילָה וְסַבְתָּה וְרַעְמָה
וְסַבְתָּכָא וּבְנֵי רַעְמָה שְׁבָא
וְדַדָּן: וּבְנֵי כּוּשׁ סְבָא וְחַוִּילָה. וְסַבְתָּה
וְרַעְמָה וְסַבְתָּכָא. וּבְנֵי רַעְמָה שְׁבָא וְדַדָּן:
ח' וְכוּשׁ יֶלֶד אֶת־נִמְרוֹד
הוּא הַחַל לְהִיּוֹת גִּבּוֹר
בְּאֶרֶץ: וְכוּשׁ אוֹלִיד יֵת נִמְרוֹד. הוּא

שָׂרִי. לְמַהוּי גִּבּוֹר בְּאֶרֶץ: ט' הוּא־הִיָּה גִּבּוֹר־צִיד לְפָנָי
יְהוּה עַל־כֵּן יֹאמֶר כְּנַמְרוֹד גִּבּוֹר צִיד לְפָנָי
יְהוּה: הוּא הוּה גִּבּוֹר תְּקִיף קָדָם יי. עַל כֵּן יִתְאָמֵר. כְּנַמְרוֹד. גִּבּוֹר
תְּקִיף קָדָם יי: י' וְהָיָה יְרֵאשִׁית מִמְּלַכְתּוֹ בְּכָל אֶרֶץ
וְאֶפְד וּכְלָנָה בְּאֶרֶץ שְׁנַעַר: וְהָיָה רֵישׁ מַלְכוּתִיהָ בְּכָל.
וְאֶרֶץ וְאֶפְד וּכְלָנָה. בְּאֶרֶץ דְּבָבֶל: יא' מִן־הָאָרֶץ הִיא
יֵצֵא אֲשׁוּר וַיִּבֶן אֶת־נִינוּה וְאֶת־רַחֲבַת עִיר

— רס"י —

ח להיות גבור. להמרוד כל העולם על
הקדוש ברוף הוא בעצת דור הפלגה: ט גבור
ציד. צד דעתן של בריות בפיו ומטען
למרוד במקום: לפני ה'. מתפון להקניטו על
פניו: על כן יאמר כנמרוד. על כל אדם
מרשיע בעזות פנים, יודע רבונו ומתפון
למרוד בו. יאמר זה כנמרוד גבור ציד: יא מן
הארץ וגוי. פיון שראה אשור את בניו

תפסיר רס"ג

ורחבה אלקריה ואלאבלה: (יב) ואלמדאמין. בין נינוה ובין ואלאבלה. הי אלקריה אלכבירה: (יג) ומצרים אולד אלתיניסין ואלאספנדראניין. ואלבהנסין ואלפרמיין: (יד) ואלבימיין ואלצעידניין. אלדי כרג מן ת"ם. אלפלסטיניין ואלדמיאטיין: (טו) וכנעאן. אולד צידון בפרה וחת: (טז) ואלביבוסין ואלאמוריין ואלגרשניין: (יז) ואלחויין

וְאֶת־כַּלְח׃ מִן אַרְעָא הַהִיא נִפְקַת אֶת־וֹרְאָה. וּבְנָא יֵת נִינוּהָ וְיֵת רְחוּבוֹת קַרְתָּא וְיֵת כַּלְח׃ ^ב וְאֶת־רְסֹן בֵּין נִינוּהָ וּבֵין כַּלְח הוּא הָעִיר הַגְּדֹלָה׃ וְיֵת רְסֹן. בֵּין נִינוּהָ וּבֵין כַּלְח. הִיא קַרְתָּא רַבְתָּא׃ ^ג וּמְצָרִים יֵלֵד אֶת־לוּדִים וְאֶת־עַנְמִים וְאֶת־לְהָבִים וְאֶת־

נַפְתָּחִים׃ וּמְצָרִים. אֹלִיד. יֵת לֹודָאִי וְיֵת עַנְמָאִי וְיֵת לְהָבָאִי וְיֵת נַפְתֹוחָאִי׃ ^ד וְאֶת־פֶּתְרֹסִים וְאֶת־כְּסֻלְחִים אֲשֶׁר יֵצְאוּ מִשֶׁם פְּלִשְׁתִּים וְאֶת־כְּפֹתָרִים׃ וְיֵת

פֶּתְרוֹסָאִי וְיֵת כְּסֻלֹוחָאִי. דנפקו מתמן. פלשתאי וית קפוטקאי׃ ^ה * וּכְנַעַן יֵלֵד אֶת־צִידֹן בְּכָרוֹ וְאֶת־חַת׃ וּכְנַעַן אֹלִיד. יֵת צִידוֹן בּוּכְרִיהָ וְיֵת חַת׃ ^ו וְאֶת־הַיְבוּסִי וְאֶת־הָאֱמֹרִי וְאֶת הַגְּרָגְשִׁי׃ וְיֵת יְבוּסָאִי וְיֵת אֱמֹרָאִי וְיֵת גְּרָגִישָׁאִי׃ ^ז וְאֶת־חַוִּי וְאֶת־הָעַרְקִי וְאֶת־הַסִּינִי׃

איש גורסים תמישוי בספרי תנמו

— רס"ג —

שומעין לגמורד ומורדין במקום לבנות המגדל, יצא מתוכם: יב העיר הגדולה. היא נינוה שנאמר (יונה ג ג) ונינוה היתה עיר גדולה לאלהים: יג להבים. שפניהם דומים לשונותיהם אלו לאלו ויצאו מהם פלשתים:

זולק הדקדוק: ואת רסן. הוי"ו געי: ואת פתרוסים. הוי"ו געי: ואת הערקי. הה"א בפתח:

תפסיר רס"ג

ואלערקין ואלטרבלוסין:
 (יח) ואלארודין ואלחמין
 ואלחמאון. ובעד דאלך
 תפרקת. עשיר אלכנעאנין:
 (יט) ופאן תכים אלכנעאנין מן
 צידא, אלי אן תגי אלי
 אלכלין ואל גיזה, אלי אן
 תגי אלי סדום ועמורה.
 ואדמה וצבויים אלי לשע:
 (כ) הולאי בני חם. לעשאייהם
 ולגאתהם. פי בלדאנהם
 לאממהם: (כא) וולד לשם
 הו איצא. אפי גמיע בני
 עבר. אכי יפת אלאכבר:

וַיֵּת חִינְאֵי וַיֵּת עֲרָקָאֵי וַיֵּת אַנְתּוֹסָאֵי:

וַיֵּת אֶת־הָאֲרוּדֵי וַיֵּת אֶת־

הַצְּמָרִי וַיֵּת אֶת־הַחֲמַתִּי וַאֲחֵר

נִפְצוּ מִשִּׁפְּחוֹת הַכְּנַעֲנִי:

וַיֵּת אֲרוּדָאֵי וַיֵּת צְמָרָאֵי וַיֵּת חֲמַתָּאֵי.

וַיֵּת אֶת־בְּדוּרֵי זֶרְעֵית פְּנַעְנָאֵי:

וַיְהִי גְבוּל הַכְּנַעֲנִי

מִצִּידוֹן בְּאַכָּה גֵרְרָה עַד־

עֵזָה בְּאַכָּה סְדוּמָה וְעַמּוּרָה

וְאֲדָמָה וְצַבְיִים עַד־לְשַׁע:

וְהָיָה תְּחוּם פְּנַעְנָאָה

מִצִּידוֹן. מְטֵי לְגֵרְרָה עַד עֵזָה. מְטֵי

לְסְדוּם וְעַמּוּרָה. וְאֲדָמָה וְצַבְיִים

עַד לְשַׁע: כ אֱלֹהֵי בְנֵי־חָם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְשָׁנְתָם

בְּאֶרְצֹתָם בְּגוֹיֵיהֶם: א אֵלֶיךָ בְּנֵי חָם. לְזֶרְעֵיתָהוֹן לְלִישָׁנְהוֹן.

ב אֶרְצֵיתָהוֹן בְּעַמּוּמִיהוֹן: ס כֹּא וְלִשְׁם יֶלֶד גַּם־הוּא אָבִי

כָּל־בְּנֵי־עֶבֶר אַחֵי יַפֶּת הַגָּדוֹל: וְלִשְׁם אֶת־יֶלֶד אָף הוּא.

יח ואחר נפצו. מאלו נפוצו משפחות הרבה:

יט גבול הכנעני. סוף ארצו. כל גבול

שבמקרא לשון סוף וקצה: באכה. שם דבר.

ולי נראה פאדם האומר לחברו גבול זה

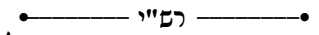
מגיע עד אשר תבא לגבול פלוני:

כ ללשונותם בארצותם. אף על פי

שנחלקו ללשונות וארצות, כלם בני חם הם:

כב אבי כל בני עבר. הנקרא- היה שם: אחי

יפת הגדול. איני יודע אם יפת הגדול אם
 שם, כשהוא אומר (לכנ יא י) שם בן מאת
 שנה ויני שנתים אחר המבול, הווי אומר יפת
 הגדול, שהרי בן חמש מאות שנה היה נח
 כשהתחיל להוליד, והמבול היה בשנת שש
 מאות שנה לנח, נמצא שהגדול בבניו היה
 בן מאה שנה, ושם לא הגיע למאה שנה עד
 שנתים אחר המבול: אחי יפת. ולא אחי

תפסיר רס"ג

אַבוהוֹן דְּכָל בְּנֵי עֵבֶר, אַחוּהֵי דִּיפְתַר
 רַבָּא: כַּב בְּנֵי שֵׁם עֵילָם
 וְאַשּׁוּר וְאַרְפַּכְשָׁד וְלוֹד
 וְאַרְסָם: בְּנֵי שֵׁם עֵילָם וְאַשּׁוּר,
 וְאַרְפַּכְשָׁד וְלוֹד וְאַרְסָם: כַּב וּבְנֵי אַרְסָם
 עוּץ וְחוּל וְגִתֵר וּמֶשֶׁ: וּבְנֵי
 אַרְסָם עוּץ וְחוּל וְגִתֵר וּמֶשֶׁ:
 וְאַרְפַּכְשָׁד יֶלֶד אֶת־
 שֶׁלַח וְשֶׁלַח יֶלֶד אֶת־עֵבֶר:
 וְאַרְפַּכְשָׁד אוֹלִיד יֵת שֶׁלַח, וְשֶׁלַח אוֹלִיד יֵת עֵבֶר: כַּה וְלֵעֵבֶר
 יֶלֶד שְׁנֵי בָנִים שֵׁם הָאֶחָד פֶּלֶג כִּי בִימֵי
 נִפְלְגָה הָאָרֶץ וְשֵׁם אַחִיו יִקְטָן: וְלֵעֵבֶר אֶת־יֶלֶדוֹ תָרִין
 בְּנָיִן, שׁוֹם חַד פֶּלֶג, אָרִי בִיזְמוּהֵי אֶת־פְּלִגַת אַרְעָא, וְשׁוֹם אַחוּהֵי יִקְטָן:
 כִּי וְיִקְטָן יֶלֶד אֶת־אַלְמוּדָד וְאֶת־שֶׁלֶף וְאֶת־
 חֲצַרְמוֹת וְאֶת־יֶרַח: וְיִקְטָן אוֹלִיד, יֵת אַלְמוּדָד וְיֵת שֶׁלֶף, וְיֵת
 חֲצַרְמוֹת וְיֵת יֶרַח: כִּי וְאֶת־הַדּוֹרָם וְאֶת־אוּזֵל וְאֶת־

• כַּסִּי •

קודם לכן, שנאמר (פסוק כו) ויקטן ילד וגוי
 ואחר כך ויהי כל הארץ גוי, ואם תאמר
 באמצע ימיו, לא בא הכתוב לסתום אלא
 לפרש, הא למדת שבשנת מות פלג נתפלגו:
 כי ויקטן, שהיה ענו ומקטין עצמו, לכך זכה
 להעמיד כל המשפחות הללו: חצרמות, על
 שם מקומו, דברי אגדה:

הם, שאלו שניהם כבדו את אביהם, וזה
 בזה: כה נפלגה, נתבלבלו הלשונות, ונפוצו
 מן הבקעה, ונתפלגו בכל העולם, למדנו
 שהיה עבר נביא שקרא שם בנו על שם
 העתיד, ושנינו בסדר עולם (פירק 6) שבסוף
 ימיו נתפלגו, שאם תאמר בתחלת ימיו, הרי
 יקטן אחיו צעיר ממנו והוליד במה משפחות

תפסיר רס"ג

כח) ועובל ואבימאל וסבא:
 כט) ואופיר וחוילה ויובב. כל
 הולאי בני קחטאן: ל) ופאן
 מסכנהם מן מכה. אלי' אן תגי
 אלי' אלמדינה אלי' אלגבל
 אלשרקי: לא) הולאי בני שם.
 לעשאיורהם ולג'אתהם. פי
 בלדאנהם ואממהם: לב) הולאי
 עשאייר בני נוח. לתניאלידהם
 ואממהם. ומנהם תפרקת
 אלאמם. פי אלארץ בעד
 אלטופאן: יא) ופאן גמיע
 אהל אלארץ לגיה ואחדה.

דקלה: וית הדורם וית אוזל וית
 דקלה: כח ואת-עובל ואת-
 אבימאל ואת-שבא: וית
 עובל וית אבימאל וית שבא:
 כט ואת-אופר ואת חוילה
 ואת-יובב כל-אלה בני
 יקטן: וית אופיר וית חוילה וית יובב.
 כל אלין בני יקטן: ל ויהי
 מושבם ממשא באכה

ספרה הר הקדם: והיה מותבהון ממישא. מטי לספר טור
 מדינחא: לא אלה בני-שם למשפחתם לשנתם
 בארצתם לגויהם: אלין בני שם. לזרעיתיהון ללישנהון.
 בארעתהון לעממיהון: לב אלה משפחת בני-נח
 לתולדתם בגויהם ומאלה נפרדו הגוים
 בארץ אחר המבול: אלין זרעית בני נח. לתולדתהון
 בעממיהון. ומאלין. אתפרשו עממיא. בארעא בתר טופנא:
 ויהי כל-הארץ שפה

בספרי תימן (שביעי)

• כש"י •

י"א ח שפה אחת. לשון הקודש: ודברים ונעשה עמו מלחמה. דבר אחר על יחידו
 אחדים. באו בעצה אחת ואמרו לא כל המנו שיבור לו את העליונים, נעלה לרקיע

וזלק הדקדוק: ל ומאלה. אתי:

תפסיר רס"ג

אחת ודברים אחדים: והיה

כל ארעא לישון חד, וממלל חד:

ויהי בנסעם מקדם

וימצאו בקעה בארץ

שנער וישבו שם: והיה

במטלהון בקדמיתא, ואשכחו בקעתא.

בארעא דבבל ויתיבו תמן: ויאמרו איש אל-רעהו

הבה נלבנה לבנים ונשרפה לשרפה ותהי

להם הלבנה לאבן והחמר היה להם לחמר:

ויאמרו גבר לחבריה. הבו נרמי לבנין. ונשרופנון בנורא. והות להון

לבינתא לאבנא. וחימרא. הוה להון לשיע: ויאמרו הבה |

נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים ונעשה-

ופלאם ואחד: ב) ולמא רחלו מן
אלמשרק, וגדו. בקיעא. פי בלד
אלשינור פאקאמו ת'ם:
ג) פקאל בעציהם לבעין.
תעאלו. נלבן לבנא. וננצ'גה
טבכיא. ופאן להם אללבן
חגארא. ואלקפר. פאן להם
מלאטא: ד) קאלו, תעאלו נבני

— רס"י —

לקנען: הבה. הזמינו עצמכם. כל הבה
לשון הזמנה הוא שמכינים עצמן ומתחברים
למלאכה, או לעצה, או למשא. הבה,
הזמינו אפרייליי"ר זלע"ז: לבנים. שאין אבנים
בבבל, שהיא בקעה: ונשרפה לשרפה. כף
עושין הלבנים שקורין טיולי"ש זלע"ז, שורפים
אותן בכבשן: לחמר. לטוח הקיר:

הרקיע מתמוטט כשם שעשה בימי המבול,
בואו ונעשה לו סמוכות: ויהי בנסעם
מקדם. שהיו יושבים שם, כדכתיב למעלה
(י ט) ויהי מושבם וגוי הר הקדם, ונסעו משם
לתור להם מקום להחזיק את כלם, ולא
מצאו אלא שנער: ג איש אל רעהו. אמה
לאמה, מצרים לכוש [וכוש לפוט] ופוט

זולק הדקדוק: ונשרפה לשרפה. בדפוסים מתרגם ונוקידנון. תרגמו כן כפי מה שבא
בתרגום כל לשון שריפה לשון יקידת אש. מה גם כי בכל מקום שנזכר שם שריפה במקרא,
מתורגם יקודא. וגירסתינו ונשרופנון. ונראה שתרגמו כן בעבור שבכל מקום שנזכר שריפה
ותרגום שלו יקודא, היינו כליון הדבר ההוא הנשרף עד שייעשה אפר. מה שאין כן כאן שאינו
כשאר שריפת עץ רק הוא דרך בישול לחזקן ולחסמן כדרך קדירות שמכניסין לכבשן לשרפן
שבדאי אין זו שריפה כשאר שריפות. ואין להקשות ולומר דאין זה לשון תרגום. דגם
לגירסת נוקידנון איכא לאקשו"י דלשון מקרא הוא ותיקד עד שאול, והרבה כן. ותרגום שלנו
נכון שתרגם אחר הבנת הענין. וגם רבינו סעדיה גאון פירש בו בלשון ערב ננצ'גה:

תפסיר רס"ג

לְנֹחַ קָרִיָּהּ. וּמִגְדֵּל וְרֵאסָה יְדֹאנִי
 אֶלְסָמָא. וְנִצְנַע לְנֹחַ אֶסְמָא.
 כִּילָא נִתְבַּדַּד עֲלֵי וְגַה גְּמִיעַ
 אֶלְאָרִץ: (ה) פֶּאֶרְדַּ אֶלְלָה
 אֶמְרָא מִוּגְלָא. לִנְצִיר אֶלְקָרִיָּה
 וְאֶלְמִגְדֵּל. אֶלְדֵּי אֶכִּידִי פִי
 בְּנֵאֶהֱמָא בְּנֵי אָדָם: (ו) פֶּקֶאֶל
 אֶלְלָה. הִוְדִיא הֵם כְּשַׁעֲב וְאֶחָד
 וְלִגְיָה וְאֶחָדָה לְגְּמִיעֵהֶם. וְהִדִּיא
 מָא אֶבְתְּדוּ. אֵן יַפְעֵלוּ וְאֶלְאָן
 לֹא יַפְוִתְהֶם. גְּמִיעַ מָא הַמּוּ בַּהּ
 אֵן יַצְנַעוּה: (ז) לְכַנָּא אֶוֹרְדַּ

לְנוֹ שֵׁם פֶּן-נְפוּץ עַל-פְּנֵי
 כָּל-הָאָרֶץ: וְאָמְרוּ. הִבּוּ נִבְנֵי לְנֹחַ
 קַרְתָּא. וּמִגְדֵּלָא וְרִישִׁיָּה מְטִי עַד צִית
 שְׁמִיָּא. וְנִעְבִּיד לְנֹחַ שׁוֹם. דְּלִמָּא נִתְבַּדַּד
 עַל אִפֵּי כָּל אֶרְעָא: ה וַיֵּרֶד יְהוָה
 לִרְאֹת אֶת-הָעִיר וְאֶת-
 הַמְּגִדֵּל אֲשֶׁר בָּנוּ בְּנֵי
 הָאָדָם: וְאֶתְּגִלִּי יי. לְאֶתְּפָרְעָא עַל
 עוֹבְדֵי קַרְתָּא וּמִגְדֵּלָא. דְּבִנּוּ בְּנֵי אֲנָשָׁא:

וַיֹּאמֶר יְהוָה הֵן עִם אֶחָד וְשָׁפָה אֶחַת לְכָלֶם
 וְזֶה הַחֲלָם לַעֲשׂוֹת וְעַתָּה לֹא-יִבְצֵר מֵהֶם כֹּל
 אֲשֶׁר יִזְמוּ לַעֲשׂוֹת: וְאָמַר יי. הָא עֲמָא חַד וְלִישָׁן חַד לְכַלְהוֹן.
 וְדִין דְּשָׂרִיאָו לְמַעַבְד. וְכַעַן לֹא יִתְמַנַּע מִנְהוֹן. כֹּל דְּחָשִׁיבוּ לְמַעַבְד:
 הֵבֵה נִרְדָּה וְנִבְלָה שֵׁם שְׁפַתָם אֲשֶׁר לֹא

רס"י

לְכָלֶם, וְדָבַר זֶה הַחֲלוּ לַעֲשׂוֹת: הַחֲלָם. כְּמוֹ
 אֲמַרְם, עֲשׂוּתְם, הַתְּחִילוּ הֵם לַעֲשׂוֹת: לֹא
 יִבְצֵר מֵהֶם וְגַי לַעֲשׂוֹת. בְּתַמִּיקָהּ. יִבְצֵר
 לְשׁוֹן מְנִיעָה, כְּתַרְגוּמוֹ, וְדוּמָה לוֹ (סְכֵלִיס עו"ג)
 יִבְצֵר רוּחַ נְגִידִים: ז הֵבֵה נִרְדָּה. בְּבֵית דִּינּוּ
 נִמְלָה, מַעֲנוֹתֵנּוּתוֹ הִיתְרָה: הֵבֵה. מִדָּה כְּנִגְד
 מִדָּה, הֵם אֲמָרוּ הֵבֵה נִבְנָה, וְהוּא כְּנִגְדָם מִד
 וְאָמַר הֵבֵה נִרְדָּה: וְנִבְלָה. וְנִבְלָבַל. נו"ן
 מְשַׁמֵּשׁ בְּלִשׁוֹן רַבִּים, וְה"א אַחְרוּנָה יִתְרָה
 כְּה"א שֶׁל נִרְדָּה: לֹא יִשְׁמְעוּ. זֶה שׁוֹאֵל
 לְבָנָה וְזֶה מְבִיא טִיט, וְזֶה עוֹמֵד עֲלָיו וּפּוֹצֵעַ

ד פֶּן נְפוּץ. שְׁלֹא יִבִּיא עֲלֵינוּ שׁוֹם מִכָּה
 לְהַפְיַעֲנוּ מִכָּאן: כ וַיֵּרֶד ה' לְרְאֹת. לֹא
 הִצְרִיף לְכָה אֶלָּא בָּא לְלַמֵּד לְדִינִים שְׁלֹא
 יִרְשִׁיעוּ הַנְּדוֹן עַד שִׁירָאוּ וְיִבִּינוּ. בְּמִדְרַשׁ רַבִּי
 תַנְחוּמָא (לוֹס יס): בְּנֵי הָאָדָם. אֶלָּא בְּנֵי מִי
 שְׁמָא בְּנֵי חֲמוּרִים וְגַמְלִים, אֶלָּא בְּנֵי אָדָם
 הִרְאִישׁוֹן שְׁכַפְרָא אֶת הַטּוֹבָה וְאָמַר (ג יב)
 הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נִתְתָּה עִמָּדִי אִף אֵלּוּ כִּפְרוּ
 בְּטוֹבָה לְמִרּוֹד בְּמִי שֶׁהִשְׁפִיעַם טוֹבָה וּמְלֻטָם
 מִן הַמַּבּוּל: ו הֵן עִם אֶחָד וְשָׁפָה אֶחַת. כָּל
 טוֹבָה זוֹ יֵשׁ עִמָּהּ, שְׁעַם אֶחָד הֵם וְשָׁפָה אֶחַת

תפסיר רס"ג

יִשְׁמְעוּ אִישׁ שְׂפַת רֵעֵהוּ:

הִבּוּ נִתְגַּלִּי. וּנְבַלְבֵּל תִּמְנָן לִישְׁנֵהוּן. דְּלֹא

יִשְׁמְעוּן. אֲנָשׁ לִישָׁן חֲבֵרִיהֶ: ח וְיִפְּץ

יְהוּה אַתֶּם מִשָּׁם עַל-פְּנֵי

כָּל הָאָרֶץ וַיַּחְדְּלוּ לְבִנְת

הָעִיר: וּבְדָר יִי יִתְהוּן. מִתְמָן עַל אִפֵּי

כָּל אֲרָעָא. וְאִתְמַנְעוּ מִלְּמַבְנֵי קִרְתָּא:

עַל-פְּנֵי כָּן קָרָא שְׂמָה בְּבָל

כִּי-שָׁם בָּלָל יְהוּה

שְׂפַת כָּל-הָאָרֶץ וּמִשָּׁם הִפְיַעַם יְהוּה עַל-פְּנֵי

כָּל-הָאָרֶץ: עַל כֵּן. קָרָא שְׂמָה בְּבָל. אֲרֵי תִמְנָן. בְּלִבֵּי יִי לִישָׁן

כָּל אֲרָעָא. וּמִתְמָן בְּדַרְנוּן יִי. עַל אִפֵּי כָּל אֲרָעָא: פ

י אֱלֹהֵי תוֹלְדֹת שָׁם שָׁם בֶּן-מֵאֵת שָׁנָה וַיּוֹלֵד

אֶת-אַרְפַּכְשָׁד שְׁנַתִּים אַחַר הַמְּבּוּל: אֵלֶּיךָ תוֹלְדֹת

שָׁם. שָׁם בֶּר מֵאָה שָׁנִין. וַאֲוֹלֵיד יֵת אַרְפַּכְשָׁד. תִּרְתִּין שָׁנִין בְּתַר טוֹפְנָא:

וַיַּחֲיֵי-שָׁם אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-אַרְפַּכְשָׁד חֲמִשׁ

לְהִלָּחֵם בּוֹ. וְאֵלּוּ נִשְׁטַפּוּ. וְאֵלּוּ לֹא נֶאֱבְדוּ מִן
הָעוֹלָם. אֲלֵא שְׁדוֹר הַמְּבּוּל הָיוּ גְזֻלָּנִים וְהִיָּתָה
מְרִיבָה בֵּינֵיהֶם לְכַף נֶאֱבְדוּ. וְאֵלּוּ הָיוּ נוֹדֵהִים
אַהֲבָה וְרַעוּת בֵּינֵיהֶם. שְׁנֶאֱמַר שָׁפָה אַחַת
וּדְבָרִים אַחֲדִים. לְמַדְתָּ שְׁשָׁנָאֵי הַמַּחְלֻקָּת
וְגִדּוֹל הַשְּׁלוֹם: י שָׁם בֶּן מֵאֵת שָׁנָה.
כְּשֶׁהוֹלִיד אֶת אַרְפַּכְשָׁד שְׁנַתִּים אַחַר הַמְּבּוּל:

אֶת מוֹחּוֹ: ח וְיִפְּץ ה' אוֹתָם מִשָּׁם. בְּעוֹלָם
הָיָה. מֵה שְׁאֲמְרוּ פֶן נִפּוּץ. נִתְקַיֵּם עֲלֵיהֶם.
הוּא שְׁאֲמַר שְׁלֹמָה (מְשֵׁלֵי י כד) מְגוֹרֵת רָשָׁע
הִיא תְבוּאָנוּ: ט וּמִשָּׁם הִפְיַעַם. לְמַד שְׁאִין
לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא. וְכִי אֵי זֹו קִשָּׁה
שְׁלֵ-דוֹר הַמְּבּוּל אוֹ שְׁלֵ-דוֹר הַפְּלָגָה. אֵלּוּ לֹא
פְּשְׁטוּ יָד בְּעַקֵּר. וְאֵלּוּ פְּשְׁטוּ יָד בְּעַקֵּר כְּבִיכּוֹל

זֶלֶק הַדְּקוּק: י אַרְפַּכְשָׁד. שְׁנִיָּהם בְּקִמְץ בְּכָל הַתִּיגָאן וּבְקִצַּת דְּפוּסִים:

ספרי
תימן

תפסיד רס"ג

ד'אלך כ'מס מאיה' סנה. אולד
 פיהא ב'נין וב'נאת: יב) ול'מא
 ע'אש אר'פכ'שד. כ'מסה
 ות'לאת'ין סנה. אולד שלח:
 יג) וע'אש בעד ד'אלך אר'בע
 מאיה ות'לאת' סנין. אולד
 פיהא ב'נין וב'נאת: יד) ול'מא
 ע'אש שלח ת'לאת'ין סנה.
 אולד עבר: טו) וע'אש בעד
 ד'אלך. אר'בע מאיה ות'לאת'
 סנין. אולד פיהא ב'נין
 וב'נאת: טז) ול'מא ע'אש עבר
 אר'בעה ות'לאת'ין סנה. אולד
 פ'לג: יז) וע'אש בעד ד'אלך.
 אר'בע מאיה ות'לאת'ין סנה.
 אולד פיהא ב'נין וב'נאת:

מאות שנה ויולד בנים
ובנות: וחי'א שם. בתר ד'אוליד ית
 אר'פכ'שד. ח'מיש מאה ש'נין. ו'אוליד ב'נין
 וב'נן: **ס** **ו'אר'פכ'שד חי**
חמש ושלשים שנה ויולד
את-שלח: ו'אר'פכ'שד חי'א. ת'לתין
 וח'מיש ש'נין. ו'אוליד ית ש'לח: **יג** **ויחי**
אר'פכ'שד אחרי הולידו
את-שלח שלש שנים
ואר'בע מאות שנה ויולד

בנים ובנות: וחי'א אר'פכ'שד. בתר ד'אוליד ית ש'לח. אר'בע
 מאה ות'לת ש'נין. ו'אוליד ב'נין וב'נן: **יד** **ושלח חי שלשים**
שנה ויולד את-עבר: ו'שלח חי'א ת'לתין ש'נין. ו'אוליד ית
 ע'בר: **טו** **ויחי-שלח אחרי הולידו את-עבר שלש**
שנים ואר'בע מאות שנה ויולד בנים ובנות:
 וחי'א ש'לח. בתר ד'אוליד ית ע'בר. אר'בע מאה ות'לת ש'נין. ו'אוליד
 ב'נין וב'נן: **טז** **ויחי-עבר אר'בע ושלשים שנה**
ויולד את-פ'לג: וחי'א ע'בר. ת'לתין ואר'בע ש'נין. ו'אוליד ית
 פ'לג: **יז** **ויחי-עבר אחרי הולידו את-פ'לג שלשים**
שנה ואר'בע מאות שנה ויולד בנים ובנות:

תפסיר רס"ג

יח) ולמא עאש פלג תלאתין סנה. אולד רעו: יט) ועאש בעד דאלד. מאיתין ותסע סנין. אולד פיהא בנין ובנאת: כ) ולמא עאש רעו. אתנין ותלאתין סנה. אולד שרוג. כא) ועאש בעד דאלד. מאיתין וסבע סנין. אולד פיהא בנין ובנאת: כב) ולמא עאש שרוג תלאתין סנה. אולד נחור: כג) ועאש בעד דאלד. מאיתין סנה. אולד פיהא בנין ובנאת: כד) ולמא עאש נחור תסעה ועשרין סנה. אולד תרח:

וּחְיָא עֵבֶר. בְּתֵר דְּאוּלִיד יֵת פִּלְג. אַרְבַּע
מָאָה וּתְלָתִין שָׁנִין. וְאוּלִיד בְּנִין וּבְנָן: ס
וּיְחִי-פִלְג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה
וְיֹולֵד אֶת-רְעוֹ: וּחְיָא פִלְג תְּלָתִין
שָׁנִין. וְאוּלִיד יֵת רְעוֹ: יח
אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-רְעוֹ
תִשַׁע שָׁנִים וּמָאתַיִם שָׁנָה
וְיֹולֵד בְּנִים וּבְנֹות: וּחְיָא פִלְג.
בְּתֵר דְּאוּלִיד יֵת רְעוֹ. מָאתַן וּתִשַׁע שָׁנִין.
וְאוּלִיד בְּנִין וּבְנָן: ס
וְיֹולֵד אֶת-שָׁרוּג: וּחְיָא רְעוֹ. תְּלָתִין וּתְרַתִּין שָׁנִין. וְאוּלִיד יֵת
שָׁרוּג: כא
וּיְחִי רְעוֹ אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-שָׁרוּג שְׁבַע
שָׁנִים וּמָאתַיִם שָׁנָה וְיֹולֵד בְּנִים וּבְנֹות: וּחְיָא רְעוֹ.
בְּתֵר דְּאוּלִיד יֵת שָׁרוּג. מָאתַן וּשְׁבַע שָׁנִין. וְאוּלִיד בְּנִין וּבְנָן: ס
וּיְחִי שָׁרוּג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְיֹולֵד אֶת-נְחֹור:
וּחְיָא שָׁרוּג תְּלָתִין שָׁנִין. וְאוּלִיד יֵת נְחֹור: כב
הוֹלִידוֹ אֶת-נְחֹור מָאתַיִם שָׁנָה וְיֹולֵד בְּנִים
וּבְנֹות: וּחְיָא שָׁרוּג. בְּתֵר. דְּאוּלִיד יֵת נְחֹור מָאתַן שָׁנִין. וְאוּלִיד בְּנִין
וּבְנָן: ס
וּיְחִי נְחֹור תִשַׁע וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְיֹולֵד
אֶת-תְּרַח: וּחְיָא נְחֹור. עֶשְׂרִין וּתִשַׁע שָׁנִין. וְאוּלִיד יֵת תְּרַח:

תפסיר רס"ג

כה) ועאש בעד ד'אלד. ארבע מאיה' ות'לאתין סנה. אולד פיהא בגין ובנאת: כו) ולמא עאש תרח סבעין סנה. אולד אברהם. ונחור וחרן: כז) והדיא שרח תיאליד תרח. אד' אולד אברם. ונחור וחרן. והרן אולד לוט: כח) ומאת הרן. בחצרה' תרח אביה. פי בלד מולדה פי אתון אלפסדאניין: כט) ואתכ'ד אברם ונחור להם נסאא, אסם זוגה' שרי. ואסם זוגה' נחור מלפה, אבנת הרן אבו מלפה ואבו יספה:

כה ויחי נחור אחרי הולידו את-תרח תשע-עשרה שנה ומאת שנה ויולד בנים ובנות: וחי נחור. בתר דאוליד ית תרח. מאה ותשע עשרי שנין. ואוליד בגין ובנן: ס ויחי-תרח שבעים שנה ויולד את-אברם את-נחור ואת-הרן: וחי תרח שבעין שנין.

ואוליד ית אברם. ית נחור וית הרן: כז ואלה תולדת תרח תרח הוליד את-אברם את-נחור ואת-הרן והרן הוליד את-לוט: ואלין תולדת תרח. תרח אוליד ית אברם. ית נחור וית הרן. והרן אוליד ית לוט: כח וימת הרן על-פני תרח אביו בארץ מולדתו באור כשדים: ומית הרן. על אפי תרח אבוהי. בארע ילדותיה באור דכסדאי: * כט ויקח אברם ונחור להם נשים שם אשת-אברם שרי ושם אשת-נחור מלפה

ויחי נחור אחרי הולידו את-תרח תשע-עשרה שנה ומאת שנה ויולד בנים ובנות: וחי נחור. בתר דאוליד ית תרח. מאה ותשע עשרי שנין. ואוליד בגין ובנן: ס ויחי-תרח שבעים שנה ויולד את-אברם את-נחור ואת-הרן: וחי תרח שבעין שנין.

רס"ג

כח על פני תרח אביו. בחיי אביו. ומדרש אגדה יש אומרים שעל ידי אביו מת שקבל תרח על אברם בנו לפני נמרוד על שכתת את צלמיו והשליכו לכבשן האש. והרן יושב ואומר בלבו אם אברם נוצח, אני משלוי. ואם נמרוד נוצח, אני משלוי. וכשנצל אברם אמרו

זלק הדקדוק: כט שם אשת אברם שרי. לחוד זקף קטן וקמץ:

תפסיר רס"ג

בֵּת־הָרֶן אֲבִי־מֶלֶכָּה וְאֲבִי**יִסְכָּה:** ונסיב אברם ונחור. להוןנשין. שום אתת אברם שרי. ושום
אתת נחור מלכה. בת הרן אבוהאדמלכא ואבוהא דיסכה: עפטיד**וְהָיָה שָׂרִי עֲקָרָה אִין****לָהּ וְלֹד:** והות שרי עקרא. לית להולד: **וַיִּקַּח תָּרַח אֶת־אֲבָרָם****בְּנוֹ וְאֶת־לוֹט בְּן־הָרֶן בְּן־בְּנוֹ וְאֶת־שָׂרִי כַלְתּוֹ****אִשְׁת־אֲבָרָם בְּנוֹ וַיֵּצְאוּ אֹתָם מֵאֹר כַּשְׂדִּים****לָלֶכֶת אֶרְצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ עַד־חָרָן וַיֵּשְׁבוּ שָׁם:**

ודבר תרח ית אברם בריה. וית לוט בר הרן בר בריה.

וית שרי כלתיה. אתת אברם בריה. ונפקו עמהון מאור דכסדיא.

למיזל לארעא דכנען. ואתו עד חרן ויתיבו תמן:

לְבַ וַיְהִי־יְמֵי־תָרַח חֲמֵשׁ שָׁנִים וּמֵאֵתִים שָׁנָה

(ל) ופאנת שרי עאקר. לית להא
ולד: לא) פאכיד' תרח אברם
ולוט אבן הרן אבן אבנה. ושרי
כנתה. זוגה' אברם אבנה.
וכ'רגו מעהם מן אתון
אלכסדיאנין. לימצו' אלי
בלד כנעאן. פגאו' אלי' חרן
ואקאמו' ת'ם: לב) פכאן עמר
תרח. מאיתין וכ'מס סנין.
ומאת פי חרן:

— רש"י —

והיה שם יותר מששים שנה, שהרי כתוב
(יז ז) ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה
בצאתו מחרן, (פסוק כו) ותרח בן שבעים
שנה היה כשנולד אברם, הרי מאה ארבעים
וחמש לתרח כשיצא אברם מחרן, עדיין
נשארו משנותיו הרבה. ולמה הקדים הכתוב
מיתתו של תרח ליציאתו של אברם, שלא
ידיה הדבר מפורסם לכל ויאמרו לא קים
אברם את כבוד אביו שהניחו זקן והלך לו,
לפיכך קראו הכתוב מת, שהרשעים אף
בחייהם קרויים מתים, והצדיקים אף במיתתן

לו להרן משלמי אתה, אמר להם הרן
משל אברם אני. השליכוהו לכבשן האש
ונשרף, וזהו אור כשדים. ומנחם בן סרוק
פרש אור בקעה, וכן (ישעי כז טו) בארים
כבדו ה' וכן (סס יא ט) מאורת צפנוני. כל
חור ובקע עמוק קרוי אור: כט **יִסְכָּה**. זו שרה,
על שם שסוכה ברוח הקודש, ושהכל סוכין
ביניה. ועוד יסכה לשון נסיכות, כמו שרה
לשון שררה: לא **וַיֵּצְאוּ אֹתָם**. ויצאו תרח
ואברם עם לוט ושרי: לב **וַיָּמָת תָּרַח בְּחָרָן**.
לאחר שיצא אברם מחרן ובא לארץ כנען

וימת תרח בחרן: והו יומי תרח. מאתן וחמיש שנין. ומית

תרח בחרן: פ פ פ

קנג פיסוקים סימן בצלאל

רש"י

קרויים חיים, שנאמר (שמואל ב' כג ט) ובניהו בן לומר לך עד אברם היה חרון אף של מקום יהודע בן איש חי: בחרן. הנו"ן הפוכה, בעולם: חסלת פרשת נח

זולק הדקדוק: ווימת תרח בחרן. כתב רש"י נו"ן דחרן הפוכה ע"כ. ובכל התיגאן אין הנו"ן הפוכה גם בירושלמיים. ומצאתי בספר באר היטב הל' ס"ת סי' רע"ה סק"ג וז"ל ובלקט הקמח דף צ"ו קורא תיגר ומקלל הסופרים שעושיין אותיות הפוכין כגון ד' דדרך עץ החיים ו' דוימת תרח בחרן ל' דלנכרי תשיך ע"ש:

ברכה ראשונה שקודם ההפטרה

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם. אשר בחר, בנביאים טובים. ורצה בדבריהם, הנאמרים באמת. ברוך אתה יהוה. הבוחר בתורה, במשה עבדו, וב ישראל עמו. ובנביאי האמת והצדק: (אמ)

הפטרה דאלה תולדת נח

בישעיה סימן נ"ז

רני עקרה לא ילדה פצחי רנה וצהלי לא חלה פירבים בני שוממה מבני בעולה אמר יהוה: שפחי ירשלם דהות פאתא עקרא, דלא ילדת. בועי תשפחא ודוצי דהות פאתא, דלא עדיאת. ארי סגי אין יהון, בני ירשלם צדיתא. מבני רומי יתיבתא, אמר יי: ב הרחיבי מקום אהלך ויריעות משפנותיך יטו אל תחשכי האריכי מיתריך ויתדתיך חזקי: אפתא, אתר בית משרך. וקרני ארעך יתיבי, לא תמנעין.

זולק הדקדוק: בני. הבית בגעיא:

אסגא, עם משריטיך, ושלטונך, תקיפי: ג **כִּי־יִמִּין** וּשְׂמֹאֹל
תִּפְרָצִי וְזָרְעֶךָ גוֹיִם יִירָשׁ וְעָרִים נִשְׁמֹות יוֹשִׁיבוּ: אָרִי
לְדָרוֹמָא וּלְצַפּוֹנָא, תתקפין. ובנך, עממין ירתון, וקרין דצדן, יתבון:
ד **אֵל־תִּירָאִי כִּי־לֹא תִבּוֹשִׁי וְאֵל־תִּכְלָמִי כִּי לֹא תַחֲפִירִי**
כִּי בִשֶׁת עֲלוֹמִיךָ תִשְׁכַּחִי וְחֲרַפְתְּ אֱלֻמְנוֹתֶיךָ לֹא
תִּזְכְּרִי־עוֹד: לָא תדחלין, אָרִי לָא תבהתינן. וְלֹא תתפנעין, אָרִי לָא
תתכלמן. אָרִי בהתת עולימותיך, תתנשן, וחסודי ארמלותיך, לָא
תדכרין עוד: ה **כִּי בְעֲלִיךָ עֲשִׂיךָ יְהוָה עֲבָאוֹת שְׁמוֹ וְגֵאֲלֶיךָ**
קָדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי כָל־הָאָרֶץ יִקְרָא: אָרִי מָרִיד, דְּעַבְדִּיד. יי
עֲבָאוֹת, שְׁמִיָּה. וּפְרָקִיד, קַדִּישָׁא דִישְׂרָאֵל. אֱלֹהֵי כָל אַרְעָא, יתקרי:
ו **כִּי־כֹאשָׁה עֲזוּבָה וְעֲצוּבַת רוּחַ קָרְאֶיךָ יְהוָה וְאַשְׁת**
נְעוּרִים כִּי תִמְאַס אָמַר אֱלֹהֶיךָ: אָרִי כֹאשָׁה שְׁבִיקָא. וְעִיקַת
רוּחַ עֲרֵעַת, שְׁכִינְתָּא דִי. וּכְאַתַּת עֲלוֹמִין, דְּאַתְרַחַקַת, אָמַר אֱלֹהֶיךָ:
ז **בְּרַגַע קָטַן עֲזוּבְתֶיךָ וּבְרַחֲמִים גְּדֹלִים אֶקְבְּצֶךָ:** בְּרַגְזוֹ זְעִיר,
רַחֲמֵיךָ. וּבְרַחֲמִין סְגִיִּיאִין, אֶקְרִיב גְּלוֹתֶיךָ: ח **בְּשַׁעַף קֹצֶרֶף**
הִסְתַּרְתִּי פָנַי רָגַע מִמֶּךָ וּבְחֶסֶד עוֹלָם רַחֲמֶיךָ אָמַר
גֵּאֲלֶיךָ יְהוָה: בְּשַׁעַף זְעִירָא. סְלִיקִית אִפִּי שְׁכִינְתִּי זְמַן, מִנִּיךְ. וּבִטְבוֹת
עֹלָם דְּלֹא פְסִקוּ, אֲרַחֲמִים עֲלֶיךָ. אָמַר פְּרָקִיד, יי: ט **כִּי־מִי נַח זֹאת לִי**
אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מִעֵבֶר מִי־נַח עוֹד עַל־הָאָרֶץ כִּן נִשְׁבַּעְתִּי
מִקֹּצֶרֶף עֲלֶיךָ וּמִגְּעֵר־בְּךָ: כִּי־מִי נַח, דָּא קְדָמִי. דְּקִי־מִית בְּמִימְרֵי.
דְּלֹא יַעֲדוֹן מִי טוֹפְנָא, דְּהוּוּ בְּיוֹמֵי נַח. עוֹד, עַל אַרְעָא. כִּן קִי־מִית. דְּלֹא
יְחוּל רְגִזֵי עֲלֶיךָ, וְלֹא אֲזוּף בִּיד: י **כִּי הֶהְרִים יְמוּשׁוֹ וְהִגְבַּעוֹת**

ז"ל ה'הקדוק': ט כִּי־מִי נַח. תיבה א' בכל ספרי תימן. כמו כימי נדת דותה (ויקרא יב-ב) וכן ת"י
"כיומי נח" וכן דעת רס"ג ז"ל בערבי, ועיין רד"ק. ותיבת נח בפשט אחד היא מלרע:
ומגער-בך. הגימל בשוא לבד והעי"ן נקראת בחטף קמץ, עיין רד"ק:

תְּמוּטֵינָה וְחֶסְדֵי מֵאֲתָךְ לֹא־יִמוּשׁ וּבְרִית שְׁלוֹמִי לֹא
 תָּמוּט אָמַר מְרַחֲמֶךָ יְהוָה: אָרִי טוֹרִיא, יַעֲדוּן. וְרַמְתָּא, יתְפַרְקֵן.
 וְטוֹבֵי מִנִּיךְ יִרְשָׁלַם, לֹא יַעֲדֵי. וְקִים שְׁלָמִי, לֹא יתְרַחֵק; אָמַר דַּעֲתִיד
 לְרַחֲמָא עֲלֶךָ, יי: יי עֲנִיָּה סַעֲרָה לֹא נַחֲמָה הִנֵּה אֲנֹכִי
 מְרַבֵּיין בַּפּוּךְ אֲבִיךָ וְיִסְדֵיךָ בַּסְּפִירִים: חֲשִׁיכְתָּא מְקַבְּלַת
 עֲלֶבֶן קֶרְתָּא דְאֲמַרִין עֲלֶיהָ עֲמֻמְיָא, לֹא תִתְנַחֵם. הָא אֲנָא. כְּבִישׁ
 בַּעֲדִידָא, אֲבִי רַצְפָּתִיךָ. וְאִשְׁכְּלִלְנִיד, בְּאֲבִינִי טָבֵן: יי וְשִׁמְתִי כְּדָכְד
 שְׁמִשְׁתִּיךָ וְשַׁעֲרֵיךָ לֹא־אֲבִי אֶקְדָּח וְכָל־גְּבוּלֶךָ לֹא־אֲבִי־
 חֲפִין: וְאִשְׁוֵי כְּמַרְגְּלִין, אָעַד. וְתִרְעַד, לֹא־אֲבִי גְמָר. וְכָל תְּחֻמְךָ, לֹא־אֲבִי
 צָרוּךְ: יי וְכָל־בְּנֵיךָ לְמוֹדֵי יְהוָה וְרַב שְׁלוֹם בְּנֵיךָ: וְכָל בְּנֵיךָ
 יְהוֹן אֲלֵפִין, בְּאֹרִיתָא דִּיִּי וְסִגִּי יְהִי שְׁלָם בְּנֵךְ: יי בַּעֲדָקָה תְּפֻוֹנֵי
 רַחֲקֵי מַעֲשֵׂק בִּי־לֹא תִירָאִי וּמְמַחֲתָה בִּי לֹא־תִקְרַב
 אֵלַיךָ: בְּזֻכּוֹתָא, תִּתְקַנֵּין. אֲתִרְחִקֵי מַעֲשֵׂקָא, אָרִי לֹא תִדְחִלִין.
 וּמִתְבָּרָא. אָרִי לֹא יַעוּל, עֲלֶךָ: יי הֵן גְּזוּר יְגוּר אֶפְסֵי מֵאוֹתֵי
 מִי־גַר אֲתָךְ עֲלֵיךָ יְפוּל: הָא אֲתַפְנִשָּׂא יתְפַנְשׁוּן, לִיד. גְּלוּת עֲמִיד,
 בְּסוּפָא. מְלִכֵי עֲמֻמְיָא דְמִתְפַנְשִׁין לֹא־עֲקָא לִיד יִרְשָׁלַם, בְּגוּיךְ יתְרַמוּן:
 יי (כ' הן) הִנֵּה אֲנֹכִי בְּרֵאתִי חֲרָשׁ נִפְחַ בְּאִשׁ פָּחֵם וּמוֹצִיא
 כְּלֵי לְמַעֲשֵׂהוּ וְאֲנֹכִי בְּרֵאתִי מִשְׁחִית לְחַבֵּל: הָאֲנָא, בְּרִית
 נִפְחָא. נִפְחַ נוֹר, בְּשִׁיחֻרִין. וּמִפִּיק מְנָא, לְצַרְפִּיָּה. וְאֲנָא. בְּרִית מְחַבְּלָא,
 לְחַבְּלָא: יי כָּל־כְּלֵי יוֹצֵר עֲלֵיךָ לֹא יַעֲלֵחַ וְכָל־לְשׁוֹן
 תִּקּוּם־אֲתָךְ לְמַשְׁפֵּט תְּרִשִׁיעִי זֹאת נַחֲלַת עֲבָדֵי יְהוָה
 וְצַדִּיקְתֶּם מֵאֲתֵי נְאֻם־יְהוָה: כָּל זֵין. דִּיתְקֹן עֲלֶךָ יִרְשָׁלַם, לֹא

זולק הדקדוק: יי כְּדָכְד. הכ"ף (הראשונה) בדגש, כי היא בכלל אוגירה והכ"ף בגעיא והשוא
 נע, על משקל ערבות עיין במחברת התיגאן: יי נִפְחַ. בפשט א' והיא מלרע, והיא שיטת הר"מ
 לונזאנו: יי תִּקּוּם־אֲתָךְ. התי"ו בגעיא מפני המקף, והיא מלעיל:

יצלת. וְכֹל לִישָׁן. דִּיקוּם עִמִּיךְ לְדִינָא, תַּחֲבִיבֵינָהּ. דָּא. אַחֲסַנְתָּ עֲבָדֵי דִי
 וְזָכוּתְהוּן. מִן קְדָמִי, אָמַר יי: הֵן הוּי כָּל-עֲמָא לְכוּ לְמִים וְאַשֶׁר
 אֵין-לוֹ כֶּסֶף לְכוּ שְׁבֵרוּ וְאָכְלוּ וּלְכוּ שְׁבֵרוּ בְּלוֹא-כֶּסֶף
 וּבְלוֹא מְחִיר יִין וְחֶלֶב: יי כָּל דְּעָבִי לְמִילָף, יִיתִי וְיִילָף. וּדְלִית לִיה, כֶּסֶף.
 אִיתוּ שְׁמֵעוּ, וְאִילְפוּ. אִיתוּ שְׁמֵעוּ, וְאִילְפוּ. בְּלֹא בְדַמְיִן, וְלֹא בְּמִמּוֹן.
 אֶלְפִין דְּטָב, מִחֲמַר וּמִחֶלֶב: דֵּט לְמָה תִּשְׁקֻלוּ-כֶּסֶף בְּלוֹא-לְחֵם
 וַיִּגְיַעְכֶם בְּלוֹא לְשִׁבְעָה שְׁמֵעוּ שְׁמוּעַ אֵלֵי וְאֶכְלוּ-טוֹב
 וְתִתְעַנְגַּ בְּדִשָׁן נַפְשְׁכֶם: לְמָה תִּתְקַלּוּן בְּסַפְכוֹן, בְּלֹא לְמִיכָל.
 וְלִיאֻתְכוֹן, בְּלֹא לְמַסְבַּע. קְבִילוּ קְבִילָא לְמִמְרִי, וְאֶכְלוּ דְטָב. וְתִתְפַּנֵּק
 בְּדִדְהִין, נַפְשְׁכוֹן: בַּ הֵטוּ אֲזַנְכֶם וּלְכוּ אֵלֵי שְׁמֵעוּ וְתַחֲי
 נַפְשְׁכֶם וְאַכְרַתְהּ לְכֶם בְּרִית עוֹלָם חֲסָדֵי דְדוּד הַנְּאֻמְנִים:
 אַרְבִּינוּ אַדְנָכוֹן, וְקְבִילוּ לְמִמְרִי. שְׁמֵעוּ, וְתִתְקִים נַפְשְׁכוֹן. וְאַגְזַר לְכוֹן,
 קִים עֲלֵם. טְבוֹת דְדוּד, דְמַהֲיֻמְנִין:

ומנהג השאמי להוסיף פסוקים אלו:

כא הֵן עַד לְאוּמִים נִתְתִּין נְגִיד וּמְצִינָה לְאֻמִּים: הא. רַב לְעַמְמִיא, מְנִיתִיהּ מֶלֶךְ
 וְשִׁלִּיט, עַל כָּל מַלְכוּתָא: כב הֵן גְּזִי לֹא-תִדְעַל תִּקְרָא וְגְזִי לֹא-יִדְעוּךְ אֵלֶיךָ יְרוּעוּ
 לְמַעַן יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ וְלִקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל כִּי פִּאֲרָךְ: הא עַם דְּלֹא תִדְעַע, יִפְלַחְךָ. וְעַם
 דְּלֹא יִדְעוּךְ, יִרְהִטוּן לְאַסְקָא לְךָ מַסִּין. בְּדִיל, יי אֱלֹהֶיךָ. וְלִקְדִישָׁא דִישְׂרָאֵל, אַרִי שְׁבַחְךָ:

(גְּאֵלְנוּ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל:)

(פְּרַקְנָא. יי צְבָאוֹת, שְׁמִיָּהּ קְדִישָׁא, דִישְׂרָאֵל:)

עַל דָּא יִתְבַּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח, שְׁמָא רַבָּא קְדִישָׁא. דִי לְעִילָא, חֵיא וְקִימָא. מְבַרַךְ הוּא לְעֵלֵם,
 וְלְעֵלְמֵי עֲלְמִיא:

ז"ל הַרְקָדוּק: כ חֲסָדֵי דוּד. הַשׁוּא שְׁבַסְמִיךְ נַע, מִפְּנֵי הַמַּאֲרִיךְ שְׁבַחֲיִית, וְהַדְּלִית רַפִּי, וְכ"ה
 גַּם בִּירוּשָׁלַיִם. וְעַד כַּאן מַסִּימִים בַּהֲפַטְרַת פְּרִשְׁתָּ נַח, וְכֵן הוּא בַּהֲפַטְרִית קְדַמוּנִית, וְכ"כ
 הַרְמַב"ם ז"ל בִּפְירוּשׁ, וְעִיקַר: כג נְגִיד וּמְצִינָה. הוּא"ו בְּסַגּוּל: